

Panteia

Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

Nationaal Verenigings Onderzoek

**Het Nationaal Verenigings Onderzoek 2021 is een
initiatief van:**

Zoetermeer, 18 november 2021

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van Panteia. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with Panteia. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of Panteia. Panteia does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Voorwoord

Verenigingen zijn het kloppend hart van onze samenleving. Ze zorgen ervoor dat zaken voor elkaar komen, in het belang van de leden maar veelal ook in het algemeen belang. Verenigingen zijn de drijvende kracht achter het verbinden van mensen. Ze zorgen voor waardevolle ontmoetingen. Juist in de afgelopen tijd is gebleken hoe belangrijk wij dat met elkaar vinden. De rol van verenigingen in de maatschappij is door corona enorm duidelijk naar voren gekomen.

Hoe vullen verenigingen hun rol in? Waar lopen ze tegenaan? Wat zijn de uitdagingen? Hoe kunnen verenigingen elkaar versterken? Welke verenigingen zijn er allemaal? Welke uitdagingen zijn vergelijkbaar? Het Nationaal Verenigings Onderzoek beoogt de antwoorden hierop te vinden.

Dit jaar is het onderzoek voor de tweede keer gehouden. Door het aanschrijven van 50.000 verenigingen en een respons van ruim 9% is dit onderzoek sterk gegroeid vergeleken met de eerste editie. DNA en IVBB zijn hier trots op. Er is een representatief beeld ontstaan van het verenigingslandschap in Nederland. Op deze manier kunnen we onderbouwd uitspraken doen over activiteiten, kansen en uitdagingen.

Het is een bewogen jaar geweest, waar verenigingen en leden zich veelal goed doorheen hebben geslagen. De lessen die zijn geleerd, zijn van waarde om een verdere groei en bloei mogelijk te maken. Het onderzoek laat zien dat veel verenigingen bezig zijn met verduurzaming en het bevorderen van gezondheid. De helft van de verenigingen heeft het afgelopen jaar te maken gehad met een stabiel of zelfs toenemend ledenaantal. Veel nieuwe leden hebben zich aangesloten vanwege belangenbehartiging en toegang tot netwerken.

De resultaten van dit onderzoek geven DNA handvatten om ook het komende jaar verenigingen te inspireren en met elkaar in verbinding te brengen. Daarom veel dank aan iedereen die de vragenlijst heeft ingevuld. Zo kunnen we gezamenlijk het verenigingslandschap in Nederland verder ontwikkelen.

Cécile Veldman
directeur De Nederlandse Associatie (DNA)

De verenigingswereld in kaart?!

Dit onderzoek is onderdeel van een gerichte aanpak om tot een scherper beeld te komen van het verenigingsleven in Nederland.

Op het niveau van individuele verenigingen en op sectorniveau wordt veel goed onderzoek gedaan, maar daarin zijn de verenigingen en hun bureaus zelf doorgaans geen object van onderzoek. Er was dan ook geen sprake van een optelling tot een totaalbeeld van de Nederlandse internationale wereld van verenigingen. Ook officiële onderzoeksinstanties zoals CBS en SCP en de universitaire wereld ontbreekt het aan een totaaloverzicht. Dit onderzoek, nu voor de tweede maal gehouden, brengt daar verandering in. We zijn blij met de sterk toegenomen respons op het onderzoek en de grote spreiding onder het geheel van branche-, beroeps- vrijwilligersverenigingen en hun koepels, federaties en netwerken. Zo krijgen wij een grondig overzicht van de verenigingswereld en de thema's die er spelen. Verenigingen zijn het onmisbare cement van de samenleving, zowel sociaal als economisch.

Wij doen dit voor en met de verenigingen zelf. Zij hebben dit gevraagd. In de aanloop naar het onderzoek hebben we door middel van co-creatie sessies de vragenlijsten getoetst bij de collega's in het veld. Ook voor het aanschrijven van het verenigingsveld hebben we hard gewerkt om zo gericht als mogelijk de vragenlijst te kunnen toesturen. De hoge respons zien we als een teken van vertrouwen en daarop gaan we voortbouwen.

Heeft u vragen over de opzet van dit onderzoek, of wilt u meer weten over hoe wij de verenigingswereld helpen ontsluiten, aarzel dan niet om contact op te nemen.

Dr. Peter Noordhoek

Directeur Instituut voor Verenigingen, Branches en Beroepen (IVBB)

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	6
1 Inleiding	10
1.1 Achtergrond	10
1.2 Doel van het onderzoek	10
1.3 Opstellen vragenlijsten	11
1.4 Respons	11
2 Maatschappelijke rol	12
3 Leden	20
4 Bestuur	29
5 Leden en vereniging	36
6 Financiën	43
7 Wet- en regelgeving	46
8 Koepel	54
9 Open vragen	56
10 Achtergrond deelnemende verenigingen	58

Samenvatting

Van 16 september 2021 tot en met 10 oktober 2021 heeft het Nationaal Verenigings Onderzoek 2021 plaatsgevonden. Aan dit onderzoek hebben 4608 verenigingen hun medewerking verleend. Door 3329 verenigingen is de vragenlijst volledig ingevuld.

Voor het onderzoek zijn alle typen verenigingen uitgenodigd. In het rapport maken we in de hoofdlijnen verschil tussen de 134 koepels, 324 brancheverenigingen, 229 beroepsverenigingen en 3921 vrijwilligersverenigingen die de vragenlijst hebben ingevuld.

Het algemene beeld dat zich ontvouwt is als volgt:

Verenigingen worstelen weliswaar met een aantal punten, maar houden zich goed staande. De meeste verenigingen hebben een stabiel ledenaantal. Corona heeft dit jaar zowel bijgedragen aan ledengroei als ledenkrimp.

Wel blijft het lastig om bestuursleden te vinden; ongeveer een derde van de posities is vacant. Bovendien rapporteert de helft van de (vrijwilligers)verenigingen dat de belasting voor de bestuurders het afgelopen jaar is toegenomen. Wellicht omdat zij het werk van de vacante posities op zich nemen, of wellicht geldt de redenatie andersom: is de druk dermate toegenomen, dat meer bestuursleden zich terugtrekken. Wat in ieder geval duidelijk opvalt is dat nieuwe bestuursleden meestal via persoonlijk contact geworven worden.

Verenigingen staan middenin de maatschappij, dat is ook terug te zien aan alle verschillende maatschappelijke thema's die hen bezig houden. Per type vereniging is hier veel variatie in te zien.

Het voldoen aan alle wet- en regelgeving die opgelegd worden aan de verenigingen lijkt voor een deel van de verenigingen ingewikkeld; nog niet alle verenigingen zijn zo ver. Ook worden verschillende risico's nog niet volledig afgedekt. Onduidelijk blijft waarom zij dit (nog) niet voor elkaar hebben. Wellicht is een deel van de regels en risico's onbekend, hebben bestuursleden het te druk, is het voor hun vereniging werkelijk niet van belang of maken ze zich geen zorgen om deze zaken. Er is dus nog het nodige te doen.

Onderstaand behandelen we de verschillende onderwerpen wat uitgebreider.

Maatschappij

Koepels, branche- en beroepsverenigingen denken vooral door het ontplooiën van nieuwe activiteiten relevant te blijven voor de toekomst. Vrijwilligersverenigingen denken dit vooral te bereiken door jongeren aan zich te binden.

Op het gebied van maatschappelijke thema's wordt bij koepels en beroepsverenigingen de meeste aandacht besteed aan gezondheidsbevordering. Bij brancheverenigingen gaat de meeste aandacht naar energietransitie en duurzaamheid en bij vrijwilligersvereniging naar het bevorderen van gemeenschapszin.

Ongeveer twee derde van de (koepels, branche en beroeps-) verenigingen draagt bij aan de maatschappij door afgewogen keuzen in het steunen van projecten en door actief mee te debatteren over maatschappelijke ontwikkelingen. Ook ondersteunt twee derde tot driekwart van deze verenigingen hun leden in het verwezenlijken van hun maatschappelijke bijdrage.

De meerderheid van de koepels, branche en beroepsverenigingen zorgt ervoor dat de eigen faciliteiten en activiteiten aan de wettelijke duurzaamheidseisen voldoen of

heeft bij de activiteiten aandacht voor duurzaamheid. Diversiteit in het ledenbestand en het bestuur speelt een rol bij de meeste koepels, branche en beroepsverenigingen.

Leden

Koepels hebben het vaakst de minste (tot 25 leden) én de meeste leden (meer dan 5000 leden). Ongeveer twee derde van de koepels, branche- en vrijwilligersverenigingen heeft tot 250 leden; bij beroepsverenigingen heeft twee derde tot 500 leden.

Bij ongeveer een derde van de koepels vertegenwoordigen de leden minimaal 60% van de gehele branche/beroepsgroep. Dit geldt voor de helft van de brancheverenigingen en 40% van de beroepsverenigingen. Circa de helft van de leden van vrijwilligersverenigingen is 55 jaar of ouder, waarvan bijna een derde 67 jaar of ouder. Twee derde van de koepels, branche en beroepsverenigingen ervaart geen concurrentie met andere verenigingen op het gebied van budget of activiteiten. Van alle verenigingen had ongeveer de helft het afgelopen jaar te maken met een stabiel ledenaantal. Bij branche- en beroepsverenigingen is het ledenaantal vaker met minimaal 5% gegroeid dan met minimaal 5% afgenomen. Bij koepels en vrijwilligersverenigingen is dit echter andersom.

Belangenbehartiging, deelname aan activiteiten/bijeenkomsten en toegang tot netwerken zijn de belangrijkste redenen voor de nieuwe aanmeldingen bij koepels, branche en beroepsverenigingen. Bij de vrijwilligersverenigingen zijn de nieuwe aanmeldingen vooral te danken aan een passie voor de activiteiten van de vereniging. Bij de beroepsverenigingen kwamen de meeste afmeldingen voort uit natuurlijk verloop; bij de koepels, branche- en vrijwilligersverenigingen waren deze het vaakst corona-gerelateerd.

Betrokkenheid leden

Om het contact met de leden tijdens de coronapandemie te behouden, heeft de helft van de vrijwilligersverenigingen meer digitale bijeenkomsten georganiseerd en een iets kleiner aandeel een beperkt aantal fysieke bijeenkomsten. Ook hanteert circa twee derde van deze verenigingen weleens een ledenraadpleging; meestal door leden te vragen naar hun mening over de activiteiten, producten en diensten.

Bij koepels, branche en beroepsverenigingen is er het vaakst (rond een derde) sprake van een kleine groep leden die actief betrokken is bij de vereniging. Er is een beperkte groep verenigingen met activistische leden die daar wel spanningen van ondervinden. De meeste verenigingen die activistische leden hebben, zijn daar echter juist blij mee, omdat zij de agenda van de vereniging vooruit helpen.

De meeste verenigingen zorgen voor transparantie door de verslagen van vergaderingen te delen met de leden. Ook worden belangrijke trajecten vaak in samenspraak met leden vormgegeven.

De meeste verenigingen leveren een maatschappelijke bijdrage, bijvoorbeeld door hun maatschappelijk actieve leden een podium en steun te bieden of deel te nemen aan maatschappelijke debatten.

Bestuur

Bijna alle koepels, branche en beroepsverenigingen hanteren een algemene ledenvergadering en een algemeen bestuur; de meeste verenigingen hebben ook commissies of werkgroepen van leden. Ongeveer twee derde van de koepels en beroepsverenigingen vindt het lastig om vacatures binnen het bestuur te vullen. Bij brancheverenigingen vindt de helft dit lastig; in 2020 was dit echter nog een derde.

Uiteindelijk worden de meeste vacatures vervuld door mensen hiervoor persoonlijk te benaderen.

De meeste koepels, branche en beroepsverenigingen hebben het afgelopen jaar geen ontwikkeltraject ten aanzien van het bestuur of governance gehad. Bij de meeste van deze verenigingen ontvangen de bestuursleden geen salaris; als een bestuurslid wel een salaris ontvangt, is dit meestal de voorzitter.

Bij de helft van de vrijwilligersverenigingen is de belasting van de bestuursleden het afgelopen jaar toegenomen; bij de overige verenigingen is deze doorgaans gelijk gebleven.

Bij zo goed als alle verenigingen wordt minimaal jaarlijks een algemene ledenvergadering gehouden; een vijfde organiseert dit digitaal.

Inkomsten van de vereniging

Brancheverenigingen genoten doorgaans de meeste inkomsten in 2020, waarvan een kwart tussen de 100.000 en 500.000 euro. Vrijwilligersverenigingen hadden veelal de minste inkomsten, waarvan de helft tot 10.000 euro in 2020 te besteden had.

De meeste inkomsten worden gehaald uit contributie en subsidies, vorig jaar werden er bij brancheverenigingen en vrijwilligersverenigingen relatief meer inkomsten gehaald uit overige bronnen. Voor ruim de helft van de branche- en beroepsverenigingen is het huidige verdienmodel het gewenste plaatje voor de toekomst; bij de koepels is dit aandeel lager (43%).

Achterban beroepsgroep/branche

Twee derde van de brancheverenigingen vertegenwoordigt met de totale omzet van hun leden 60% of meer van de totale omzet van de branche; bij de koepels en met name de beroepsverenigingen is dit aandeel lager.

Bij 45 tot 55% van de koepels, branche en beroepsverenigingen hebben de steunmaatregelen van de overheid hen (deels) door de coronacrisis geholpen.

Wet- en regelgeving vanuit de overheid

Vrijwilligersverenigingen ervaren meestal niet dat leden problemen ervaren met wet- en regelgeving. Bij beroepsverenigingen geldt dit voor ruim de helft; koepels en met name brancheverenigingen ervaren meer last bij de leden met wet- en regelgeving. De (ruime) meerderheid van de koepels, branche en beroepsverenigingen voldoet aan de regels van de AVG, de WBTR, de UBO, de VOG en de wet gelijke beloning. Vrijwilligersverenigingen voldoen in mindere mate aan de regels van de ANBI en de wet gelijke beloning.

Vrijwilligersverenigingen die met lokale wet- en regelgeving te maken hebben, ervaren hier doorgaans geen problemen mee. De dubbelfuncties van bestuurders en de opvolging en vervanging van bestuurders bij vrijwilligersverenigingen zijn als risico het minst goed afgedekt. Koepels en beroepsverenigingen geven vooral de belangrijkste informatie door betreft de wet- en regelgeving die het werk van de leden raakt. Brancheverenigingen hebben vaker een actievere rol hierin en monitoren wet- en regelgeving voor onderzoek en belangenbehartiging; de helft lobbyt eveneens voor betere wet- en regelgeving. Koepels, branche en beroepsverenigingen hebben beperkt te maken gehad met overtredingen door leden van wet- en regelgeving die de aandacht van politiek en media hebben gekregen.

Lidmaatschap van een koepel

Twee derde van de vrijwilligersverenigingen is aangesloten bij een koepel of andersoortig netwerk. Meestal gaat het hierbij om een landelijke koepel. De verenigingen zijn in driekwart van de gevallen niet vertegenwoordigd in het bestuur van de betreffende koepel. Er is tevredenheid met de verhouding met de koepel; de lijnen zijn kort of de koepel staat op afstand en dat vindt men goed.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Vrijwel nergens in Europa is er zo'n dichte populatie van verenigingen, branches, beroepsfederaties en koepel- en belangenorganisatie als in Nederland. Toch weten we niet hoeveel verenigingen er precies zijn. Officiële bronnen zijn er wel, maar ze zijn niet compleet en over de cijfers heerst verwarring.

We weten in Nederland alles van de overheid en alles van het bedrijfsleven, maar van het 'maatschappelijk kraakbeen' er tussenin, de verenigingen, is opvallend weinig bekend.

DNA (De Nederlandse Associatie) en IVBB (Instituut voor Verenigingen Branches en Beroepen) hebben samen het Nationaal Verenigings Onderzoek geïnitieerd om meer inzicht te krijgen in de verenigingswereld. In 2020 werd een nulmeting uitgevoerd, in 2021 is het onderzoek opnieuw uitgevoerd, nu met deels andere onderwerpen. DNA is hét platform voor verenigingen in Nederland. Door onderling kennis en ervaringen uit te wisselen, werken de bij DNA aangesloten verenigingen aan de continue ontwikkeling van het verenigingswerk. IVBB heeft als instituut de doelstelling om verenigingen te ondersteunen bij het verhogen van hun dienstverlening aan leden door het stimuleren van samenwerking en co-creatie.

Het onderzoek is uitgevoerd door het onafhankelijke onderzoeksbureau Panteia, volgens de regels, codes en voorwaarden van haar branchevereniging. De input voor het onderzoek, in het bijzonder de vragen, is het resultaat van co-creatie van vertegenwoordigers uit de verenigingswereld, bij elkaar gebracht op voordracht van DNA en IVBB.

De kwaliteit van het onderzoek is bewaakt door dr. Peter Noordhoek, dr. mr. Tim van der Rijken en prof. dr. Lucas Meijs.

Tijdens het uitvoeren van het onderzoek kregen wij het bericht dat een van de personen die actief aan het onderzoek bijdroeg, Ronald van Hetem, verbonden aan de Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV), is overleden. Wij zijn hem dankbaar voor zijn bijdrage.

1.2 Doel van het onderzoek

Het Nationaal Verenigings Onderzoek (NVO) wil laten zien hoe de landkaart van verenigingen in Nederland eruit ziet en hoe groot de economische en sociale betekenis van verenigingen is. Verder richt het onderzoek zich op hoe verenigingen in elkaar zitten, hoe ze functioneren, hoe ze gefinancierd worden, wat ze doen en wie er actief zijn. Ook willen we achterhalen wat er goed gaat en hoe het nog beter kan. Met als uiteindelijke doel om binnen een paar jaar een volledig overzicht te hebben en daar de informatie uit te halen die de verenigingswereld versterkt.

Het doel van het onderzoek is het stap voor stap verkrijgen van een compleet beeld van verenigingen in Nederland. Voor het Nationaal Verenigings Onderzoek (NVO) kiezen we voor een deelname van alle typen verenigingen en sectoren binnen de vier segmenten van koepels, beroeps-, branche en vrijwilligersverenigingen.

1.3 Opstellen vragenlijsten

Bij het opstellen van de vragenlijsten is er voor gekozen om twee vragenlijsten te ontwikkelen: één voor de vrijwilligersverenigingen en één voor de branche- en beroepsverenigingen. Door twee vragenlijsten te hanteren bood dit de mogelijkheid om de vragen en antwoordcategorieën meer toe te spitsen op het type vereniging. Desondanks zit in beide vragenlijsten veel overlap.

Om de vragenlijsten zo goed mogelijk af te stemmen op de informatiebehoefte en belevingswereld van verenigingen is een aantal co-creatiesessies georganiseerd waarbij mensen uit zo veel mogelijk geledingen van de verenigingswereld zijn uitgenodigd om mee te denken.

Eén van de eerste vragen in de vragenlijst is, welk type leden de vereniging heeft. En welk type vereniging men heeft.

Op basis hiervan is een indeling gemaakt naar of de vereniging een koepel (verenigingen als lid), een beroepsvereniging, een branchevereniging (bedrijven als lid) of een vrijwilligersvereniging is.

Winkeliersverenigingen en ondernemersverenigingen zijn in dit onderzoek ondergebracht bij brancheverenigingen.

Op basis van bovenstaande indeling is bepaald welke vragen de respondenten kregen. In dit rapport worden ook de resultaten van het onderzoek naar deze groepen uitgesplitst.

1.4 Respons

Voor dit onderzoek zijn de verenigingen op verschillende manieren benaderd. Op de eerste plaats konden verenigingen zich ruim van te voren aanmelden voor deelname op www.nationaalverenigingsonderzoek.nl.

Daarnaast is gebruik gemaakt van een grote mailinglist, waarvan ongeveer 60.000 e-mails goed aangekomen zijn.

Ook heeft DNA al haar leden aangeschreven via een nieuwsbrief.

De vragenlijst is op 16 september 2021 opengesteld en op 10 oktober 2021 weer gesloten. In die tijd hebben de verenigingen een email met een uitnodiging voor het onderzoek ontvangen en een drietal reminders.

Uiteindelijk zijn 4608 verenigingen gestart met het invullen van de vragenlijst. Omdat elke beantwoorde vraag waardevol is, hebben we er in dit onderzoek voor gekozen om ook de half ingevulde vragenlijsten mee te nemen in de analyse.

3329 respondenten hebben de vragenlijst volledig beantwoord. Deze aantallen zijn geschoond voor niet-realistisch ingevulde vragenlijsten. De verenigingen zijn als volgt verdeeld over de typen verenigingen:

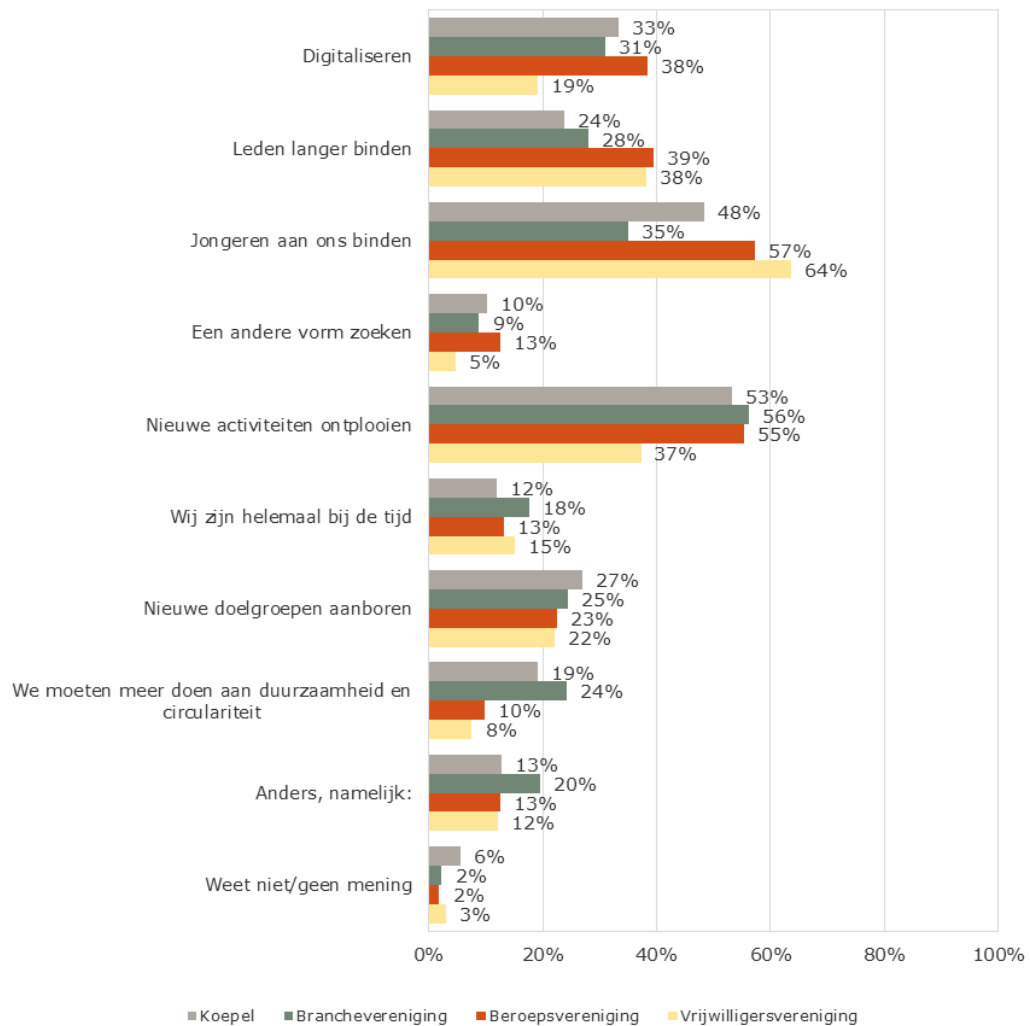
- 134 koepels;
- 324 brancheverenigingen;
- 229 beroepsverenigingen;
- 3921 vrijwilligersverenigingen.

2 Maatschappelijke rol

Het eerste onderwerp in de vragenlijst gaat over de maatschappelijke rol die verenigingen vervullen. Hoe zien zij hun eigen positie hierin?

figuur 1 Wat moet uw vereniging doen om relevant te zijn voor de toekomst?

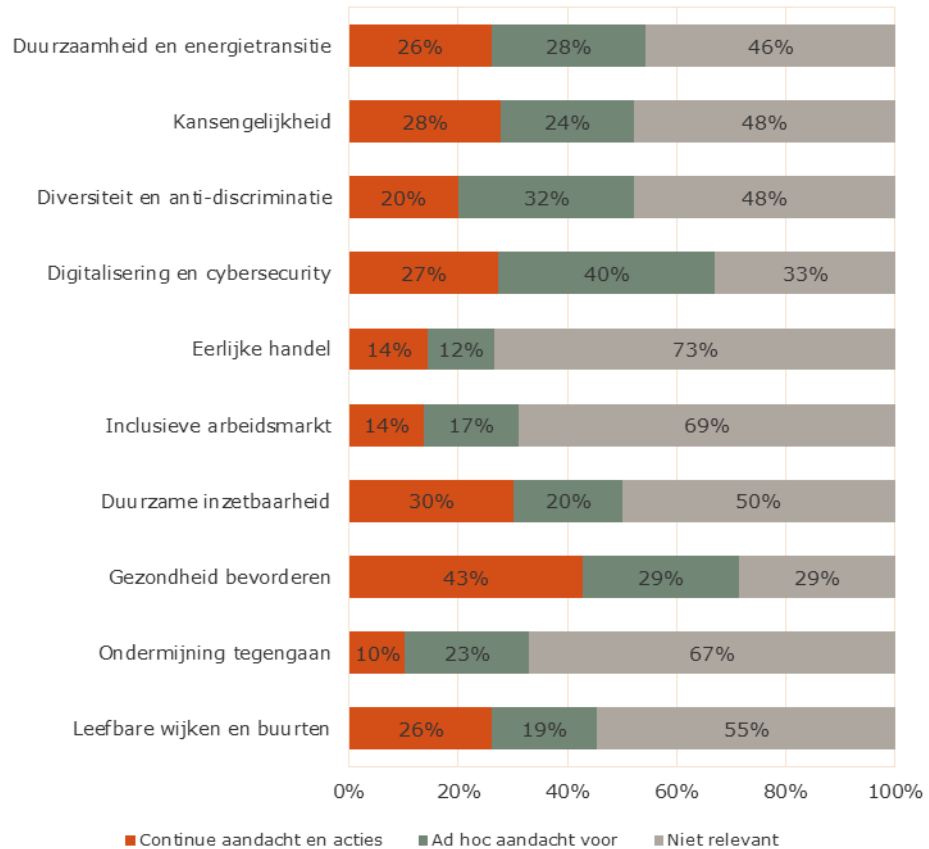
Vrijwilligersverenigingen vinden vooral dat zij hun best moeten doen om jongeren aan zich te binden om relevant te blijven voor de toekomst. Koepel-, branche- en beroepsverenigingen denken dat vooral het ontplooiën van nieuwe activiteiten bijdraagt aan hun relevantie. Digitaliseren wordt door alle typen verenigingen regelmatig genoemd op dit gebied.

Bij de gegeven (open) antwoorden onder 'anders, namelijk' wijzen verenigingen vooral op de noodzaak van marketing en promotie van de vereniging met als doel nieuwe leden te werven. Daarnaast hebben zij om relevant te blijven behoefte aan zowel nieuwe bestuurders als verjonging van het bestuur. Tenslotte wijzen verenigingen

erop dat zij meer moeten professionaliseren en relevant moeten blijven voor hun leden.

figuur 2 Welke maatschappelijke thema's zijn voor uw vereniging relevant? - koepels

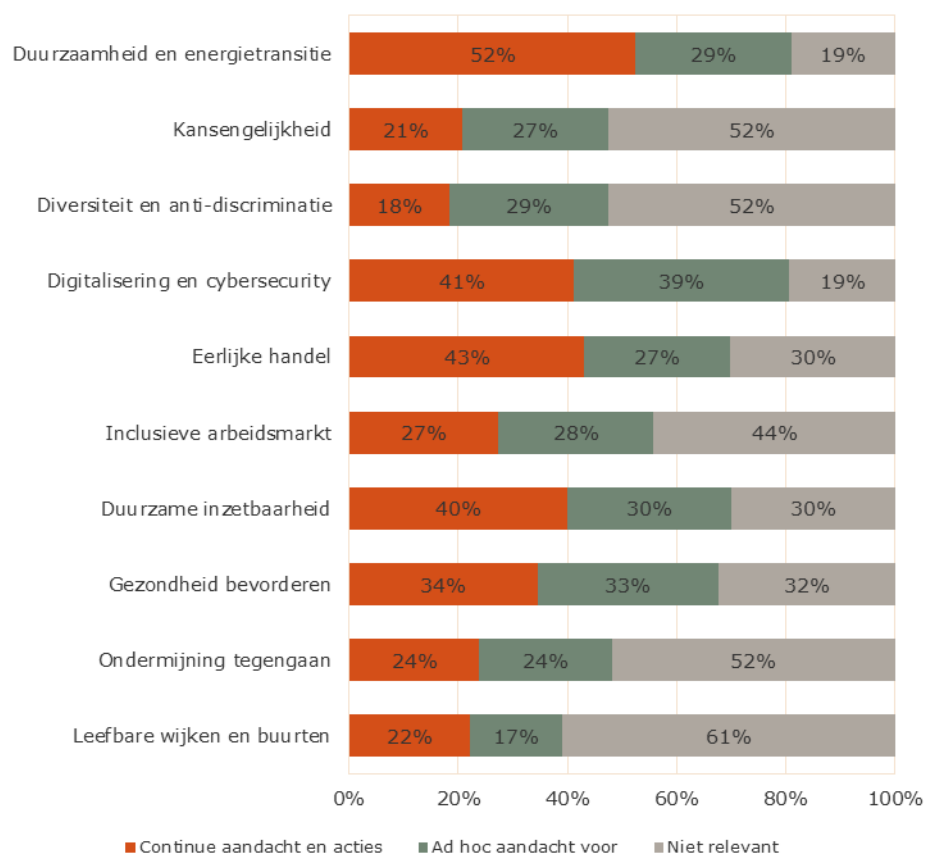
Bron: Panteia

Bij 43% van de koepels is continu aandacht voor het bevorderen van gezondheid. Wellicht komt dit doordat er veel aandacht voor de Coronamaatregelen is, toch is gezondheid een onverwacht sterk thema voor koepelverenigingen.

Bij meer dan de helft van de koepels is continu of ad hoc aandacht voor digitalisering en cybersecurity, maar ook voor diversiteit en discriminatie, kansengelijkheid en duurzaamheid en energietransitie. Eerlijke handel is wat 73% van de koepels betreft niet relevant.

figuur 3 Welke maatschappelijke thema's zijn voor uw vereniging relevant? – brancheverenigingen

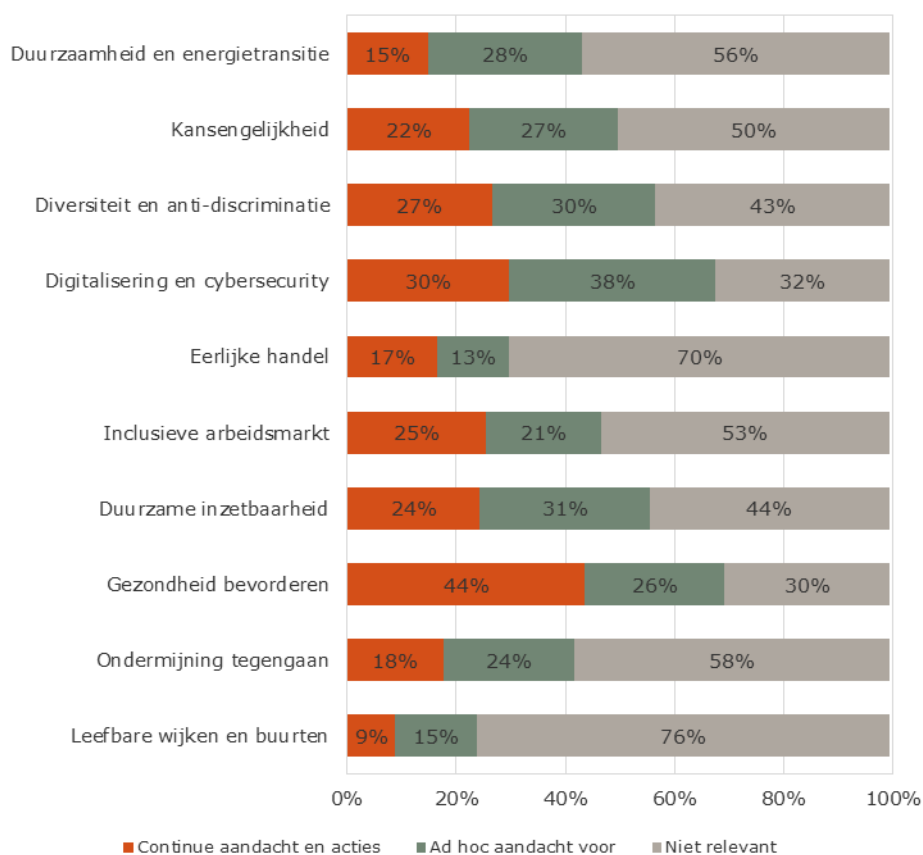

Bron: Panteia

De brancheverenigingen kijken heel anders naar de maatschappelijke thema's. Duurzaamheid en energietransitie, eerlijke handel en digitalisering en cybersecurity zijn hier de thema's waar de meeste brancheverenigingen continue aandacht aan schenken.

figuur 4 Welke maatschappelijke thema's zijn voor uw vereniging relevant? - beroepsverenigingen

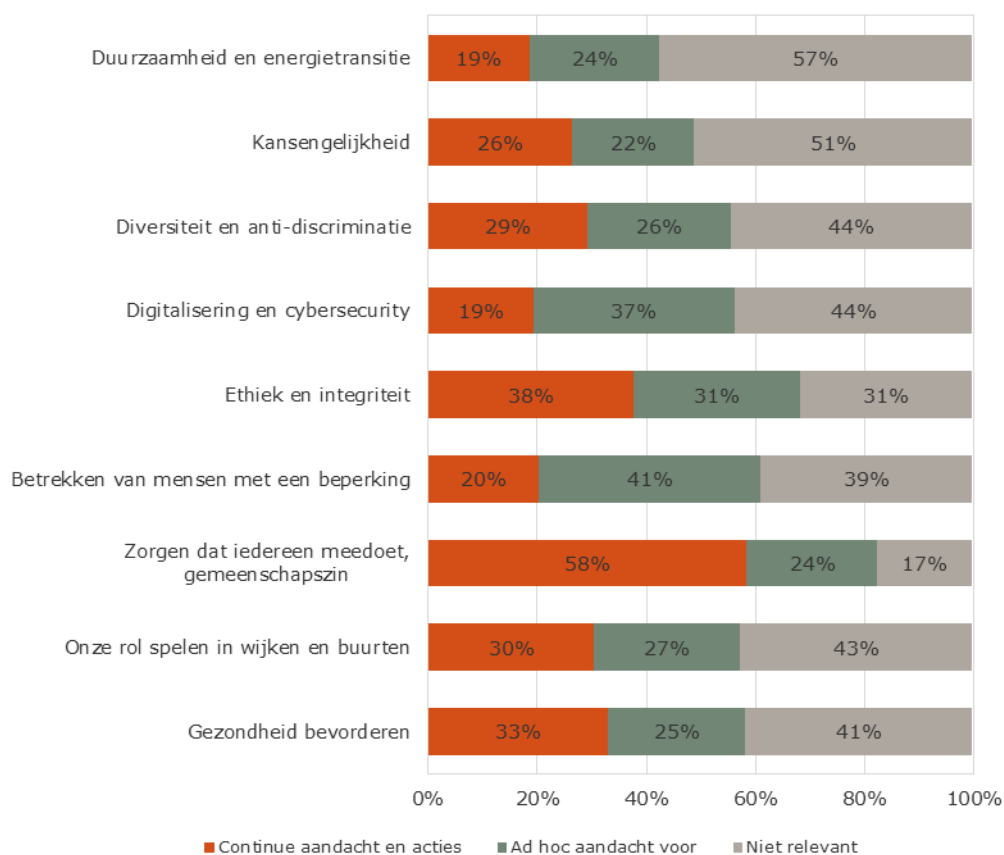
Bron: Panteia

44% van de beroepsverenigingen heeft continue aandacht voor het bevorderen van gezondheid. Digitalisering en cybersecurity heeft bij 30% continue de aandacht.

Overige relevante maatschappelijke thema's die door de branche- en beroepsverenigingen en koepels in de open antwoorden worden benoemd zijn dat zij belang hechten aan meer diversiteit en inclusie. Daarnaast wijzen zij op het belang van duurzaamheid en de energietransitie. Tenslotte wordt aangegeven dat zij preventie op het gebied van gezondheid, bijvoorbeeld door meer aandacht voor sport en bewegen, een belangrijk thema vinden.

figuur 5 Welke maatschappelijke thema's zijn voor uw vereniging relevant? - vrijwilligersverenigingen

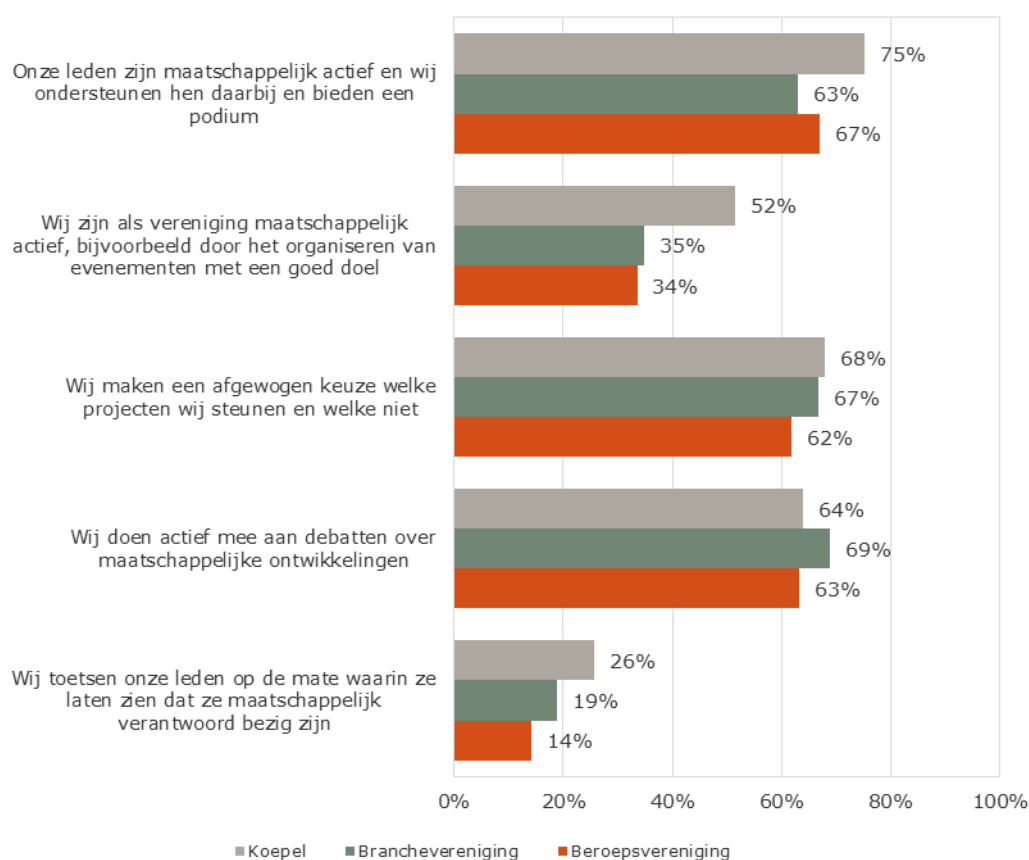
Bron: Panteia

Het belangrijkste maatschappelijke thema voor vrijwilligersorganisaties is overduidelijk zorgen dat iedereen meedoet, ofwel 'gemeenschapszin'. Toch hebben ook veel verenigen oog voor de andere thema's zoals ethiek en integriteit en het betrekken van mensen met een beperking.

Overige thema's die vrijwilligersverenigingen noemen in de open antwoorden zijn het voorkomen en bestrijden van eenzaamheid, de vergrijzing en de verbinding tussen jong en oud. Net als bij de koepels en branche- en beroepsverenigingen, hechten vrijwilligersverenigingen belang aan bewust bezig zijn met gezondheid en duurzaamheid/de energietransitie. Ook het belang van cultuur en onderwijs wordt door vrijwilligersverenigingen benadrukt.

figuur 6 Welke stelling(en) met betrekking tot onze bijdrage aan de maatschappij zijn op uw vereniging van toepassing?

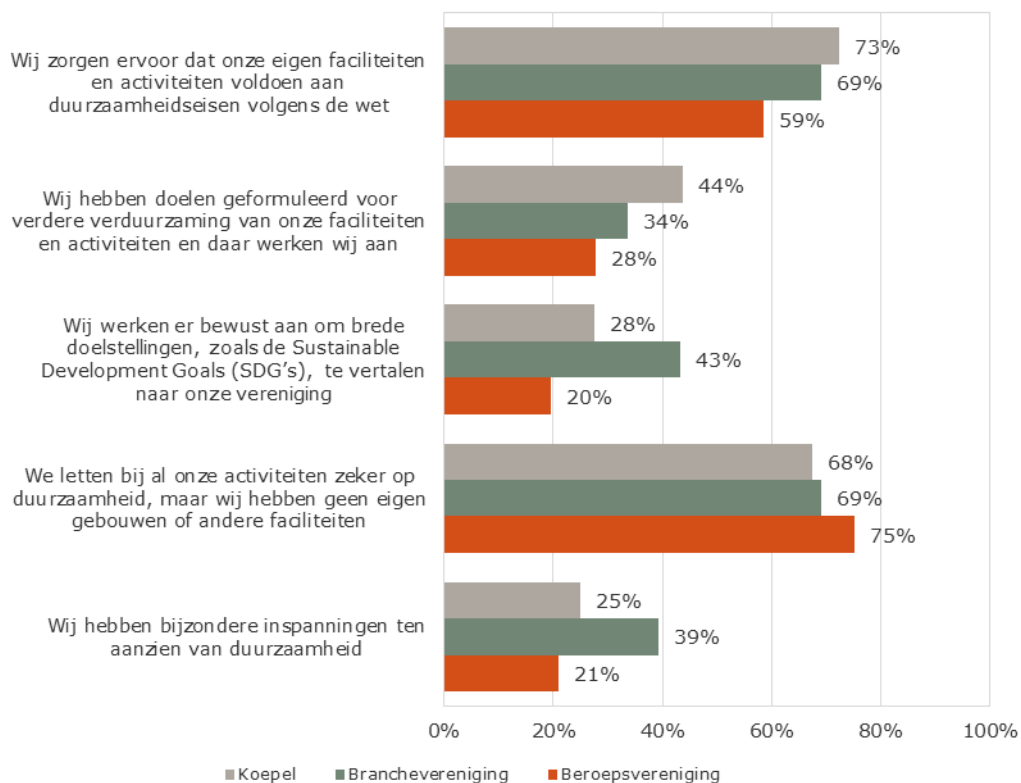

Bron: Panteia

Aan de koepels, branche en beroepsverenigingen is een aantal stellingen voorgelegd met betrekking tot de bijdrage aan de maatschappij. Hieruit blijkt dat ongeveer twee derde van de verenigingen afgewogen keuzen maakt welke projecten zij steunen en welke niet. Ook zegt ongeveer twee derde dat zij actief mee debatteren over maatschappelijke ontwikkelingen. De helft van de koepels zijn als vereniging maatschappelijk actief, bijvoorbeeld door het organiseren van evenementen voor een goed doel. Voor de beroeps- en brancheverenigingen geldt dat minder vaak: rond een derde van hen zegt op deze manier actief te zijn.

figuur 7 Welke stelling(en) met betrekking tot duurzaamheid zijn op uw vereniging van toepassing?

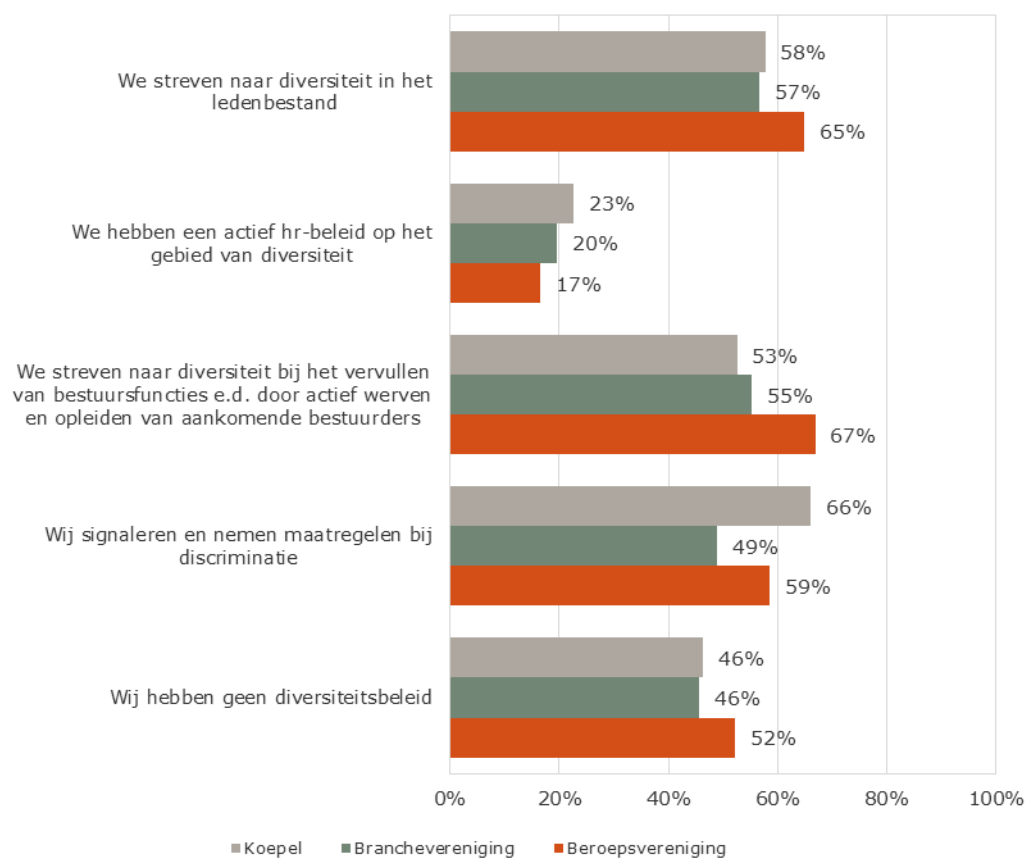
Bron: Panteia

Wat betreft duurzaamheid gaat het de meeste verenigingen om het voldoen aan de wet. Ook heeft een groot deel van de verenigingen geen eigen faciliteiten die ze verder kunnen verduurzamen.

Met name veel brancheverenigingen werken bewust aan (welvaarts) brede doelstellingen zoals de "sustainability development goals", maar het kan zijn dat niet alle verenigingen weten welke activiteiten hieronder vallen. Dit geldt ook voor de andere maatschappelijke doelstellingen, zoals het nastreven van diversiteit.

figuur 8 Welke stelling(en) met betrekking tot diversiteit zijn op uw vereniging van toepassing?

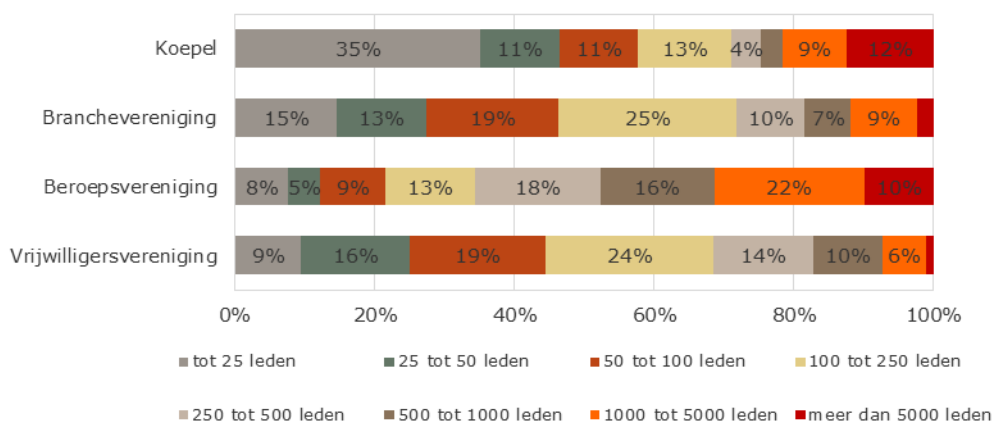
Bron: Panteia

De verschillende koepels, branche en beroepsverenigingen streven actief naar zowel diversiteit in het ledenbestand als in het bestuur. Ook geeft de meerderheid van de verenigingen aan dat zij opletten of er discriminatie plaatsvindt en dat zij in dat geval maatregelen zouden nemen. Toch heeft iets minder dan de helft geen diversiteitsbeleid.

3 Leden

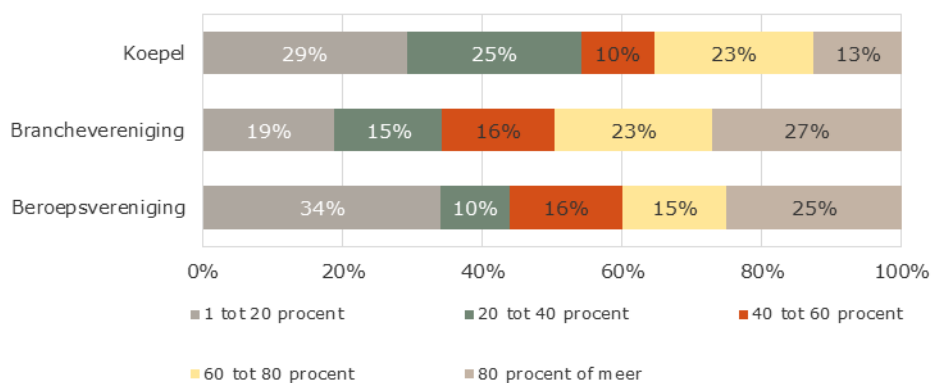
figuur 9 Hoeveel leden had uw vereniging op 31 december 2020?

Bron: Panteia

Koepels zijn het vaakst het kleinst (minder dan 25 leden) en tegelijk ook het vaakst het grootst (meer dan 5000 leden). Het omgekeerde geldt voor de vrijwilligersverenigingen. Zij hebben het vaakst 50 tot 250 leden. De vrijwilligersverenigingen hebben gemiddeld 341 deelnemers en 32 vrijwilligers zonder onkostenvergoeding. Als ze vrijwilligers met onkostenvergoeding hebben, dan zijn dat er gemiddeld 60. De verenigingen met donateurs hebben gemiddeld 746 donateurs.

figuur 10 U heeft aangegeven hoeveel leden uw vereniging telt. Hoeveel procent is dit van het totaal aantal organisaties/personen in de gehele branche of beroepsgroep/sector?

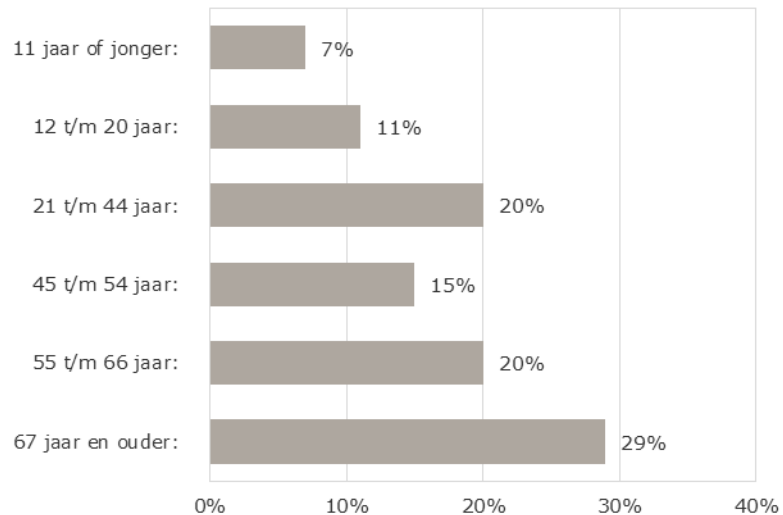
Bron: Panteia

Ongeveer een kwart van de branche- en beroepsverenigingen vertegenwoordigen bijna alle organisaties/personen in de beroepsgroep/sector. Beroepsverenigingen zijn in

verhouding wel vaker wat kleiner. Ongeveer een derde beslaat slechts tot 20% van de beroepsgroep.

figuur 11 Wat is de leeftijdsopbouw van de vereniging in % per leeftijdsgroep?

Bron: Panteia

De leeftijdsopbouw van de leden van de vrijwilligersverenigingen is te zien in Ongeveer een kwart van de branche- en beroepsverenigingen vertegenwoordigen bijna alle organisaties/personen in de beroepsgroep/sector. Beroepsverenigingen zijn in verhouding wel vaker wat kleiner. Ongeveer een derde beslaat slechts tot 20% van de beroepsgroep.

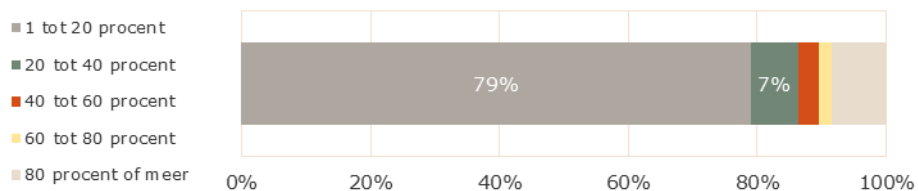
figuur 11. Bijna een derde van de leden is 67 jaar of ouder. 18% is onder de 20 jaar oud. Een en ander hangt voor een deel af van het type vrijwilligersvereniging. Sportverenigingen hebben vaker leden onder de 12, terwijl studentenverenigingen het vaakst leden hebben tussen 21 en 44 jaar.

Daarbij hebben we ook gevraagd in welke leeftijdscategorie de leden vallen die zich het afgelopen jaar hebben aangemeld. Het valt op dat de instroom vrij gelijk over de leeftijdsgroepen verdeeld is. Variërend van de leeftijdsgroep 45 tot en met 54 jaar (13%) tot 21 tot 44 jaar (21%).

Bij beroepsverenigingen is niet de leeftijd van de leden interessant, maar hoe lang geleden de leden zijn afgestudeerd. Daarom hebben we ook hier een vraag over gesteld.

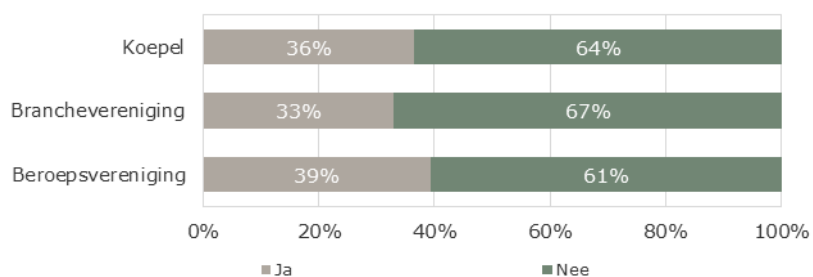
figuur 12 Kunt u inschatten welk percentage nieuwe leden korter dan twee jaar geleden was afgestudeerd? (beroepsverenigingen)

Bron: Panteia

Aan de beroepsverenigingen is gevraagd hoeveel procent van hun leden korter dan twee jaar geleden is afgestudeerd. Bij 79% van de beroepsverenigingen is dit minder dan 20%. Toch heeft ook 8% van deze verenigingen meer dan 80% leden die korter dan 2 jaar geleden is afgestudeerd.

figuur 13 Ervaart u concurrentie op het gebied van leden of budget door de activiteiten van andere verenigingen?

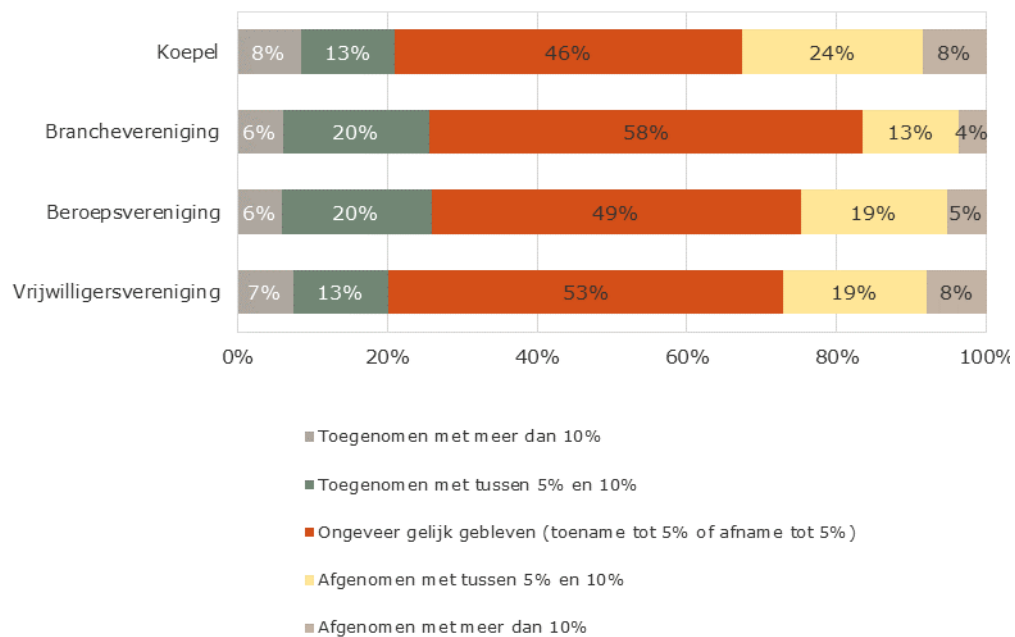

Bron: Panteia

Twee derde van de koepels, branche en beroepsverenigingen ervaart geen concurrentie op het gebied van leden of budget door de activiteiten van andere verenigingen.

figuur 14 Is het aantal leden in 2020 toegenomen of afgenomen?

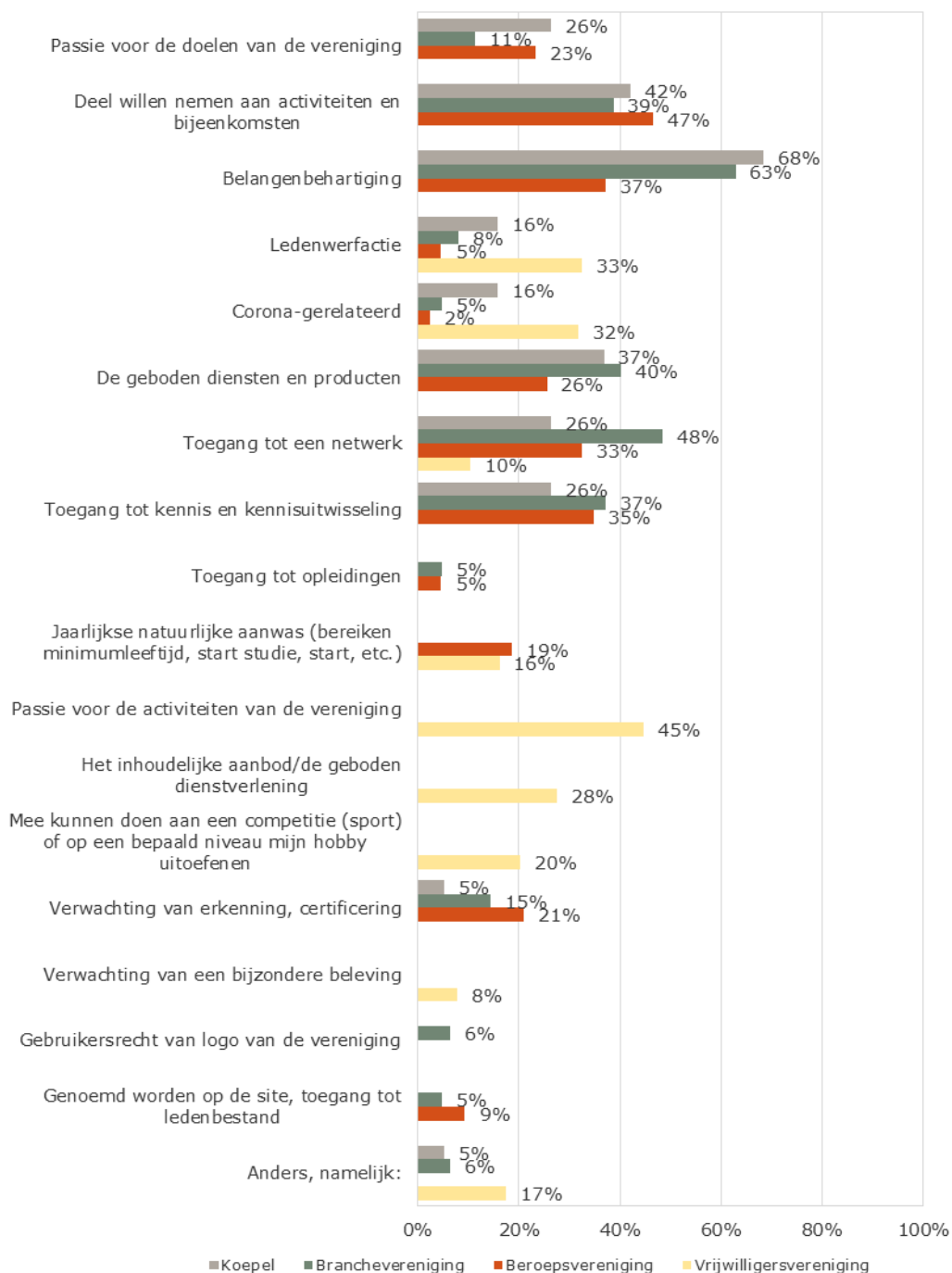

Bron: Panteia

Bij ongeveer de helft van alle verenigingen is het aantal leden afgelopen jaar stabiel gebleven. Er zijn meer branche- en beroepsverenigingen met meer dan 5% gegroeid dan met meer dan 5% gekrompen. Bij de vrijwilligersverenigingen en de koepels is dit andersom: er zijn meer gekrompen verenigingen in deze groep dan gegroeide verenigingen.

figuur 15 Wat zijn naar uw indruk de belangrijkste redenen voor de nieuwe aanmeldingen?

Bron: Panteia

De nieuwe aanmeldingen hebben uiteenlopende redenen. Voor de vrijwilligersverenigingen is de nieuwe aanwas vooral te danken aan de passie voor activiteiten van de vereniging, ledenwerfacties en coronagerelateerde redenen. Hierbij is wel een verschil tussen de lokale vrijwilligersverenigingen en die op hoger niveau opereren. Bij lokale verenigingen is de nieuwe aanwas vaker corona gerelateerd of het

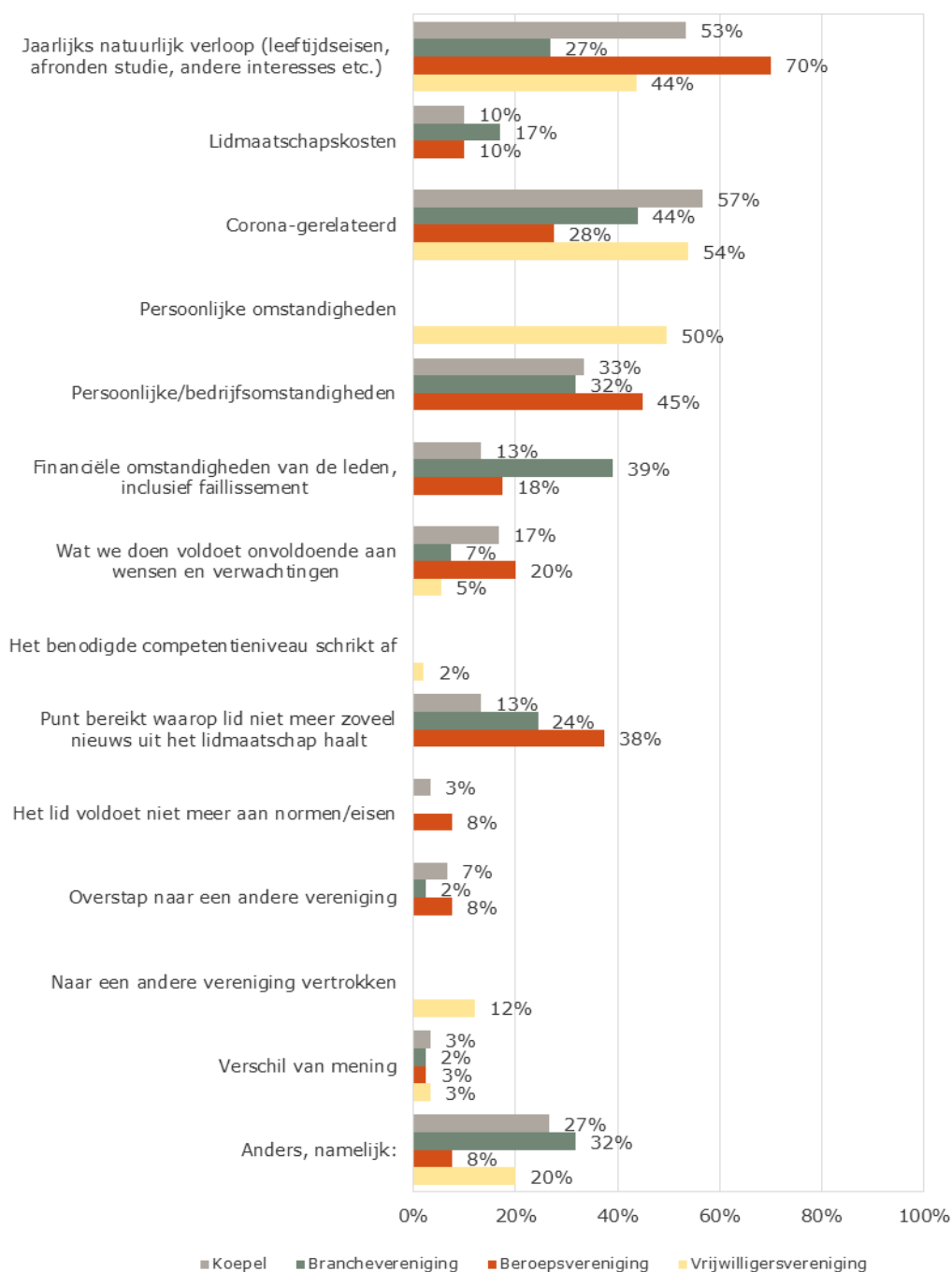
gevolg van ledenwerfacties en minder het gevolg van passie voor de activiteiten dan bij de regionale/nationale/internationale verenigingen.

Voor koepels en brancheverenigingen is duidelijk de belangenbehartiging het afgelopen jaar de belangrijkste reden geweest. Bij beroepsverenigingen zijn de wens om deel te nemen aan bijeenkomsten en toegang tot kennis de belangrijkste redenen om lid te worden.

Als alternatieve reden voor de nieuwe aanmeldingen geven vrijwilligersverenigingen aan dat er sprake is van nieuwere/mooiere/verbeterde voorzieningen die aantrekkelijk zijn voor de leden. Ook wachtlijsten bij andere verenigingen spelen een rol. Mond-tot-mond reclame is daarnaast een belangrijke reden voor de aanwas van nieuwe leden. Bij de koepels, branche- en beroepsverenigingen is geen eenduidige reden te onderscheiden. Een enkele keer wordt de toegang tot subsidies benoemd.

figuur 16 Wat zijn naar uw indruk de belangrijkste oorzaken voor de afmeldingen?

Bron: Panteia

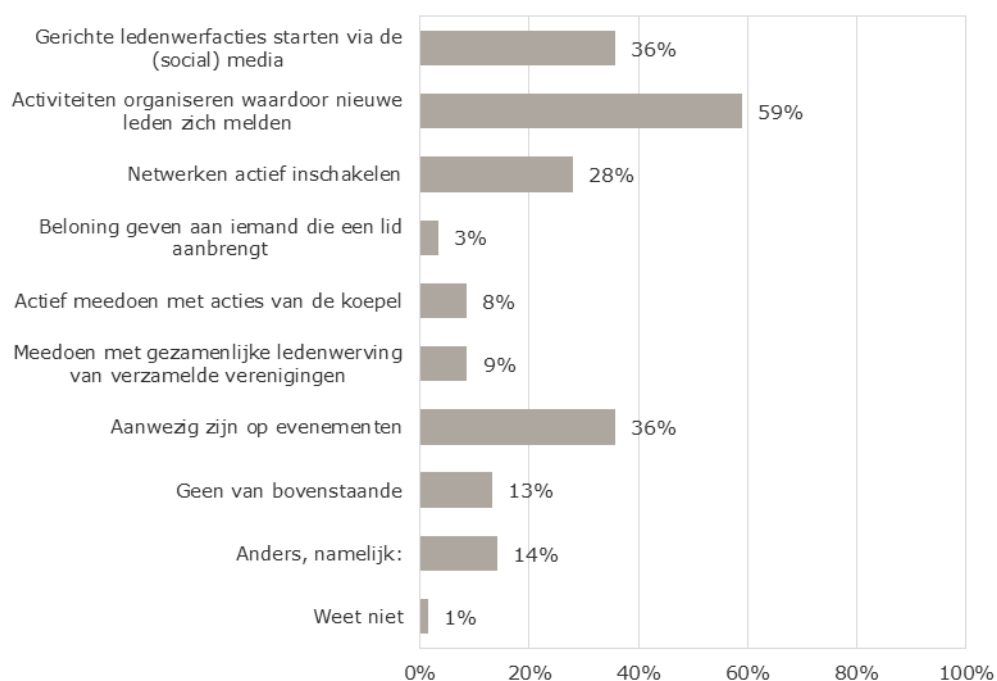
Bij de vrijwilligersverenigingen zijn de voornaamste redenen voor afmeldingen coronagerelateerd en vanwege persoonlijke omstandigheden. Voor de beroepsverenigingen is het jaarlijkse natuurlijk verloop de meest genoemde reden voor afmeldingen. Wat verder opvalt is dat bij de beroepsverenigingen regelmatig genoemd wordt dat leden hun lidmaatschap opzeggen omdat deze onvoldoende aan

verwachtingen voldoet of omdat het punt is bereikt waarop lid niet zoveel nieuws haalt uit het lidmaatschap. Tot slot bij de koepels en brancheverenigingen noemt men het vaakst corona als reden voor de afmeldingen.

De alternatieve redenen die worden genoemd als oorzaak voor het aantal afmeldingen zijn zowel bij de vrijwilligersverenigingen als bij de koepels, branche- en beroepsverenigingen vooral overlijden/pensionering/opname in het ziekenhuis. Daarnaast wordt bij de koepels, branche- en beroepsverenigingen een andere baan genoemd en bij de vrijwilligersverenigingen veranderde interesses. Door sommige verenigingen wordt aangegeven dat corona en de bijbehorende maatregelen een rol hebben gespeeld.

figuur 17 Wat doet u om het aantal leden op peil te houden of te verhogen? - vrijwilligersverenigingen

Bron: Panteia

Aan de vrijwilligersverenigingen hebben we gevraagd wat zij doen om het aantal leden op peil te houden of te vergroten. Met dit doel worden met name activiteiten georganiseerd, worden er gerichte ledenwerfacties gehouden en is men aanwezig op evenementen.

Overige redenen die vrijwilligersverenigingen benoemen om het ledenaantal op peil te houden, zijn het toepassen van een persoonlijke benadering, lokale bekendheid voor de vereniging genereren via flyers/optredens/trainingen/feesten en het laag houden van de prijs voor lidmaatschap.

Om een beter inzicht te krijgen in hoe het organiseren van activiteiten en het actief inschakelen van het netwerk worden ingezet door verenigingen voor het werven van leden, is gevraagd om hier voorbeelden van te geven. Voor de verenigingen die

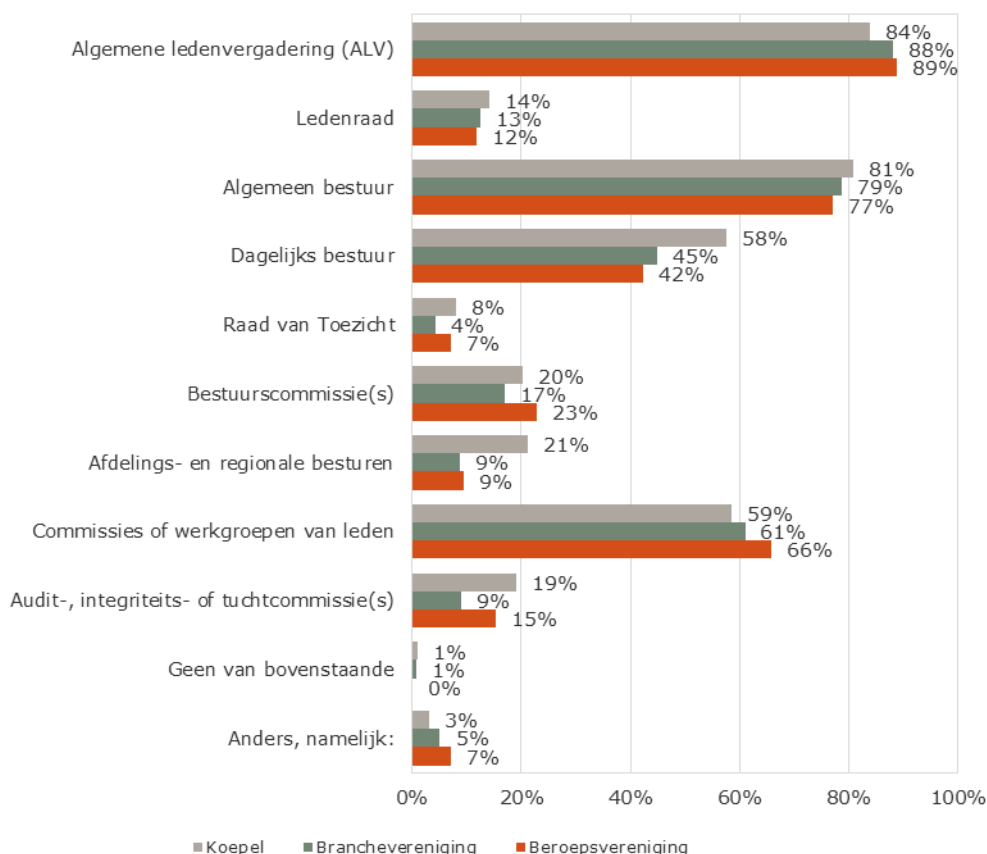
aangeven activiteiten te organiseren, wordt dit met name gedaan door het organiseren van borrels, open avonden/trainingen en feesten, waarbij zowel niet-leden als leden aanwezig mogen zijn. Bij het inzetten van het sociale netwerk wordt vooral gewezen op het benaderen van nieuwe potentiële leden via vrienden en (oud) leden en via de sociale media van leden. Ook de inzet van (vriendschappelijke) wedstrijdjes om leden te werven wordt benoemd. Verder wijzen verenigingen op het inzetten van een overkoepelende landelijke of regionale organisatie om leden te werven.

4 Bestuur

Ook hebben we gevraagd naar het bestuur zelf. Hoe is deze ingericht en hoe vinden de verenigingen voldoende bestuursleden?

figuur 18 Welke (bestuurs)organen heeft uw vereniging?

Bron: Panteia

Bijna alle koepels, branche- en beroepsverenigingen beschikken over een algemene ledenvergadering. Ook heeft ongeveer 80% een algemeen bestuur, bij 60% aangevuld met commissies of werkgroepen van leden. Ongeveer 1 op 5 verenigingen heeft ook bestuurscommissie(s).

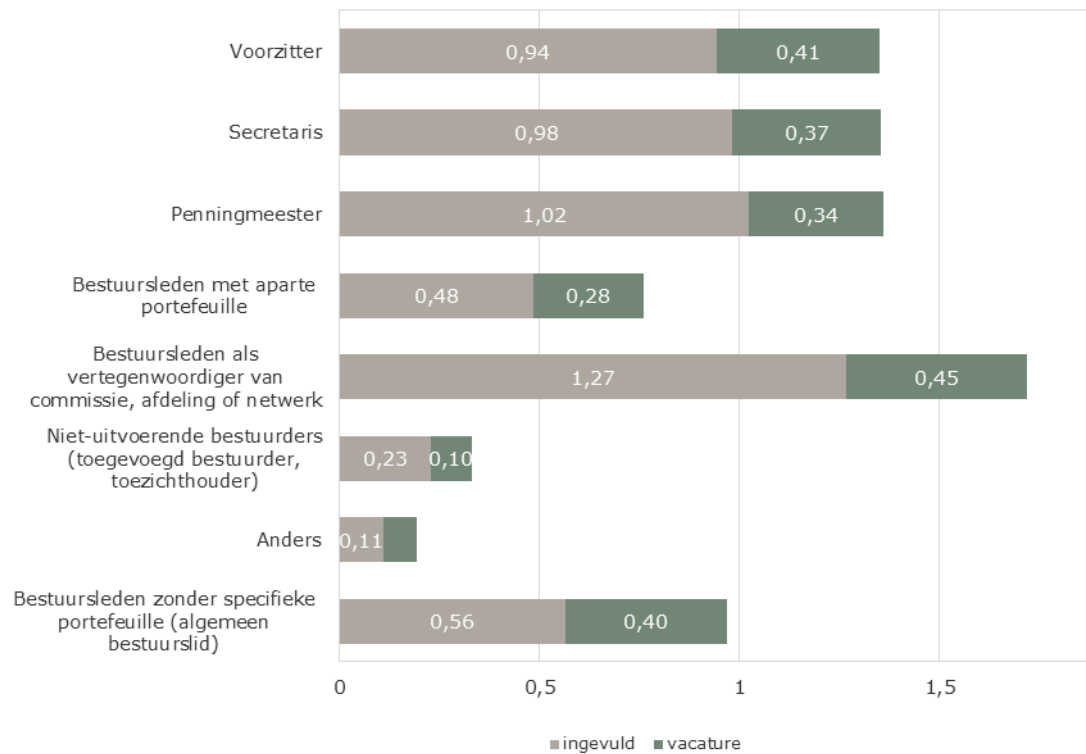
Wat opvalt, ook in het licht van de nieuwe Wet bestuur en toezicht rechtspersonen, is dat nog weinig verenigingen een vorm van tweedelijns toezicht ('two tier) hebben. Minder dan 10% heeft een Raad van toezicht. Ook is opvallend dat slechts 19% van de koepels een vorm van audit, integriteits- of tuchtcommissie heeft. Bij beroepsverenigingen is dat nog minder (15%) en bij brancheverenigingen slechts 9%.

Koepels, branche en beroepsverenigingen geven naast bovengenoemde bestuursorganen aan dat zij een (bestuurs)orgaan in de vorm van een adviesraad

hebben. De naam hiervan verschilt per vereniging, bijvoorbeeld afvaardiging, vakgroep, klankbordgroep, adviesraad of Raad van Advies.

figuur 19 Hoeveel bestuursleden heeft u in de volgende functies, inclusief vacatures en hoeveel vacatures zijn er? - vrijwilligersverenigingen

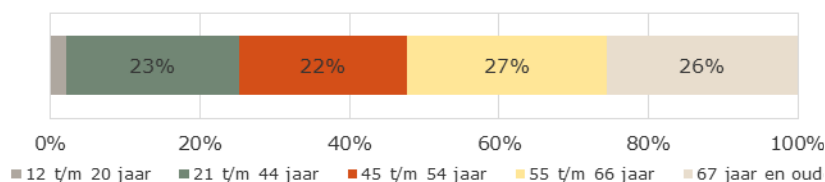
Bron: Panteia

Gemiddeld wenst men bij vrijwilligersverenigingen over 1,35 voorzitters te beschikken. Helaas staat voor 0,41 voorzitter een vacature uit, waardoor er maar 0,94 voorzitter per vereniging aanwezig is. Met betrekking tot secretarissen en penningmeesters zien we ongeveer hetzelfde beeld. Het aantal functies voor bestuursleden als vertegenwoordiger van commissies, afdelingen of netwerken is wat groter: men zou er graag 1,72 hebben. Helaas is 0,45 hiervan een niet vervulde vacature.

Het lijkt opvallend dat verschillende verenigingen meer dan 1 voorzitter en/of secretaris heeft. Dit heeft is de meeste gevallen te maken met het feit dat grote verenigingen regelmatig deelbesturen hebben gevormd, bijvoorbeeld regionaal.

figuur 20 Wat is de leeftijdsopbouw van het (dagelijks) bestuur? - vrijwilligersverenigingen

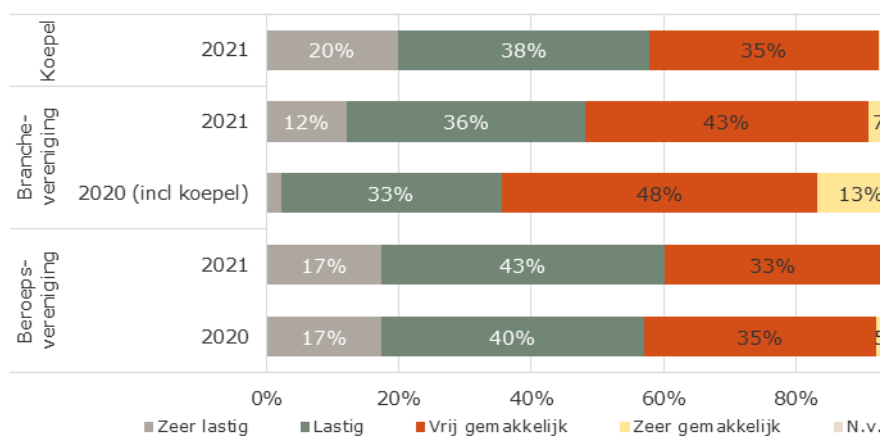

Bron: Panteia

Er zijn weinig jongeren van onder de 20 vertegenwoordigd in de besturen van vrijwilligersverenigingen. Toch kent men over de overige leeftijdsgroepen een vrij gelijke verdeling.

In de besturen van lokale verenigingen zijn jongere mensen beter vertegenwoordigd dan bij de regionale/nationale/internationale verenigingen. Zo is 28% van de bestuursleden bij lokale verenigingen jonger dan 44 jaar. Bij de regionale/nationale/internationale verenigingen is dit 20%. Het lijkt erop dat jongeren hun ervaring opdoen in het bestuur van lokale verenigingen, om op latere leeftijd pas in het bestuur terecht komen van grotere, landelijk of internationaal opererende verenigingen.

figuur 21 Hoe gemakkelijk is het voor u om vacatures in het bestuur te vervullen?

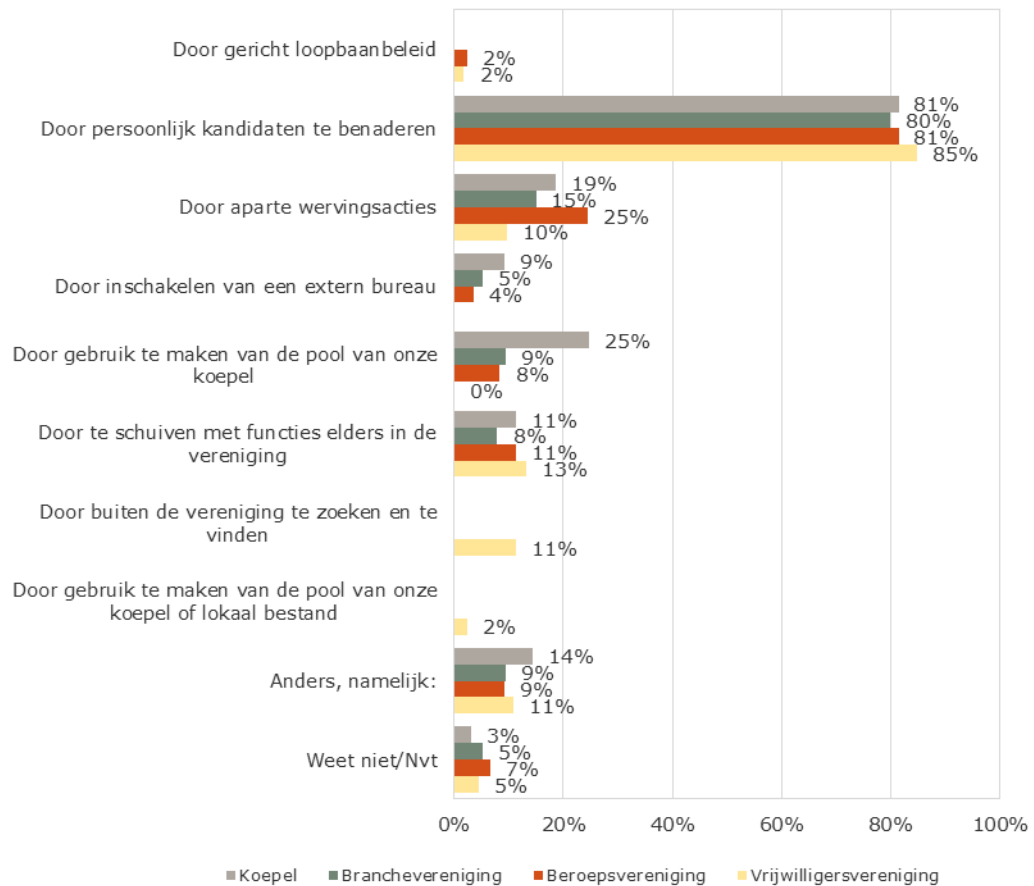

Bron: Panteia

De meerderheid van de verenigingen vindt het –net als in 2020- lastig om vacatures in het bestuur te vervullen. Bij de brancheverenigingen is dit jaar bovendien een achteruitgang te zien. In 2020 vond 38% dit nog lastig of zeer lastig, in 2021 is dit gestegen naar 48%.

figuur 22 Hoe lukt het u om bestuursfuncties te vervullen?

Bron: Panteia

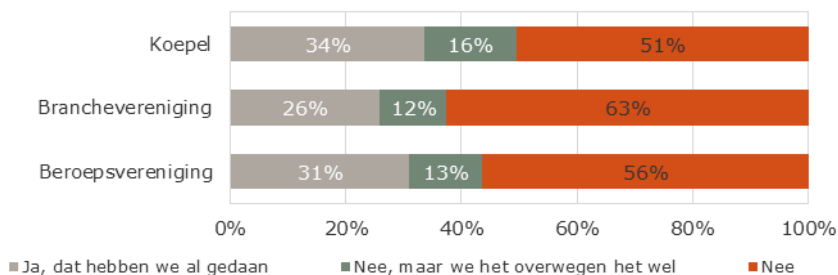
Als we vervolgens vragen hoe het lukt om bestuursfuncties wel vervuld te krijgen, antwoordt de overgrote meerderheid dat dit lukt door kandidaten persoonlijk te benaderen. Het maakt daarbij nauwelijks verschil over welk type vereniging we het hebben. Mogelijk is deze persoonlijke benadering de verklaring waarom de samenstelling van het bestuur minder divers blijft (zie ook figuur 5).

Onder 'anders, namelijk' geven verenigingen aan dat zij vooral leden persoonlijk uitnodigen of een algemene oproep plaatsen om de vacature onder de aandacht te brengen. Ook putten zij hierbij uit onderlinge netwerken. Aanvullend geven verenigingen aan dat zij in sommige gevallen helemaal geen moeite hoeven te doen omdat leden zichzelf aanmelden voor een bestuursfunctie. Andere verenigingen ervaren juist het tegengestelde - het lukt hen helemaal niet om nieuwe bestuursleden te vinden.

Uit de opmerkingen bij deze vraag wordt verder duidelijk dat veel bestuurders extra lang doorgaan en er alles aan doen om te voorkomen dat de vereniging omvalt. Meer wordt door minder mensen gedaan. Hiermee neemt ook de kans op 'dubbele petten' toe.

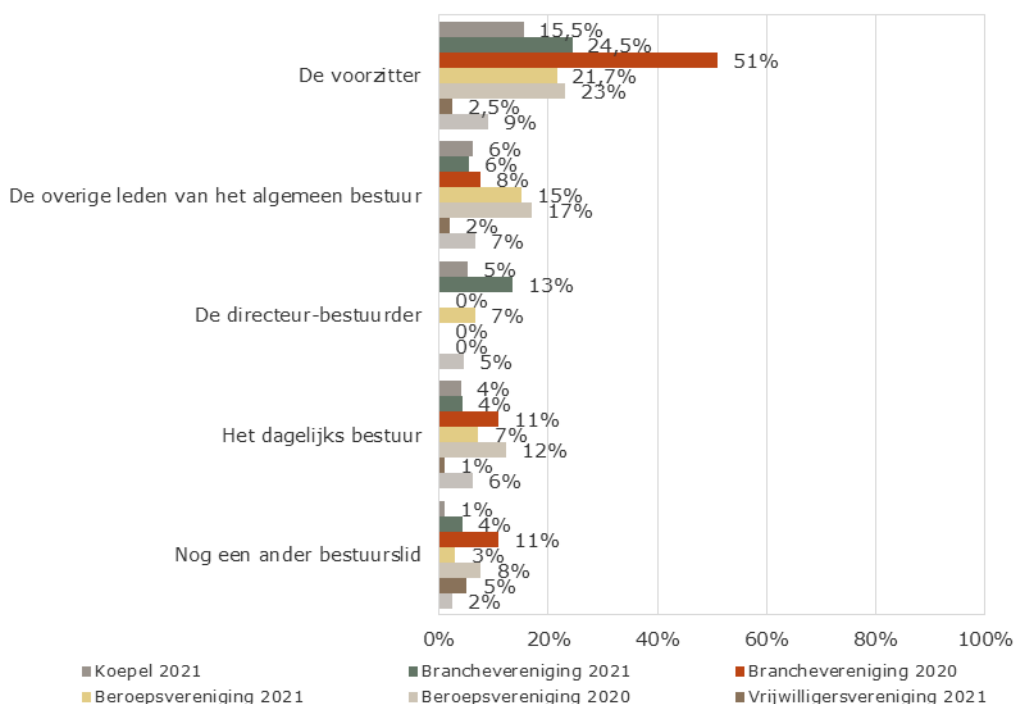
figuur 23 Heeft u het afgelopen jaar een specifiek ontwikkeltraject gehad voor het bestuur en/of de governance van uw vereniging?

Bron: Panteia

De meerderheid van de koepels, branche en beroepsverenigingen heeft geen specifiek ontwikkeltraject gehad met betrekking tot de governance van de vereniging. Ongeveer een derde van de verenigingen heeft dit het afgelopen jaar wel gehad. De overige verenigingen overwegen dit nog.

figuur 24 Welke bestuursleden ontvangen een vorm van salaris voor hun werk (meer dan een onkostenvergoeding)?

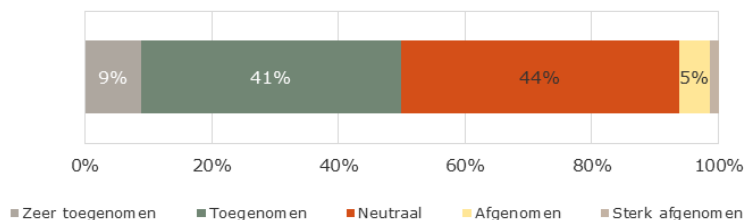

Bron: Panteia

In 2020 liet de helft van de brancheverenigingen weten dat hun voorzitter een salaris ontving. In 2021 is dit percentage ruim gehalveerd. Ook bij de vrijwilligersverenigingen zien we een achteruitgang van 9% naar 3%.

figuur 25 Is de belasting voor de bestuursleden in het afgelopen jaar toe- of afgenomen? - vrijwilligersverenigingen

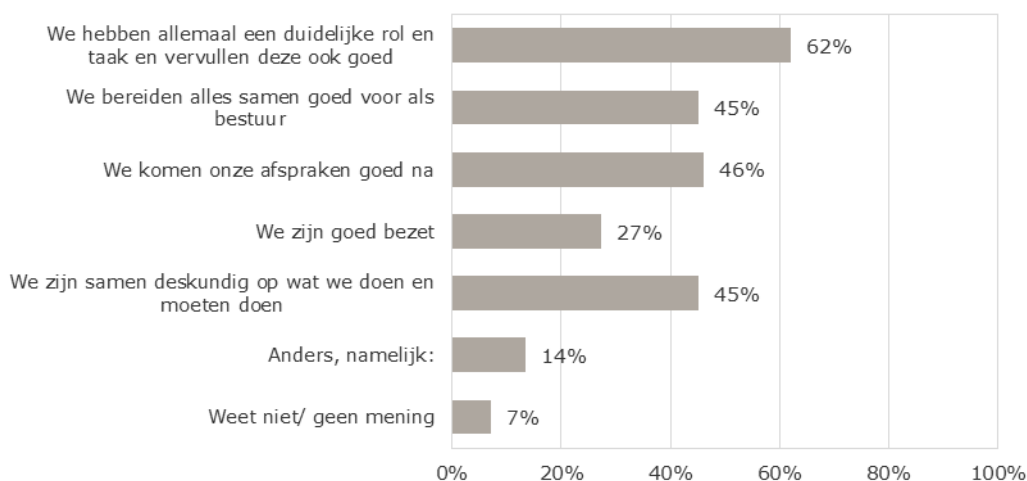

Bron: Panteia

Volgens de helft van de vrijwilligersverenigingen is de belasting voor bestuursleden in het afgelopen jaar toegenomen. 44% zegt dat dit gelijk gebleven is, terwijl de overige 6% een afname in belasting heeft gezien.

Als reden voor de toegenomen belasting voor de bestuursleden wordt vooral de coronacrisis genoemd en de regels die hiervoor gevolgd moeten worden. Deze regels zijn volgens sommige verenigingen onduidelijk en vragen veel uitzoekwerk. Daarnaast benoemen verenigingen ook andere wet- en regelgeving, zoals de Algemene Verordening Gegevensbescherming. De professionaliseringsslag die van veel verenigingen gevraagd wordt, brengt ook een grotere belasting voor de bestuursleden met zich mee. Tot slot heeft ook de tijd die het zoeken naar nieuwe bestuursleden met zich meebrengt de belasting verhoogd.

figuur 26 Als jullie andere verenigingen zouden willen vertellen hoe jullie de bestuurdersvergaderingen op een goede en prettige manier laten verlopen, wat is dan het geheim? - vrijwilligersverenigingen

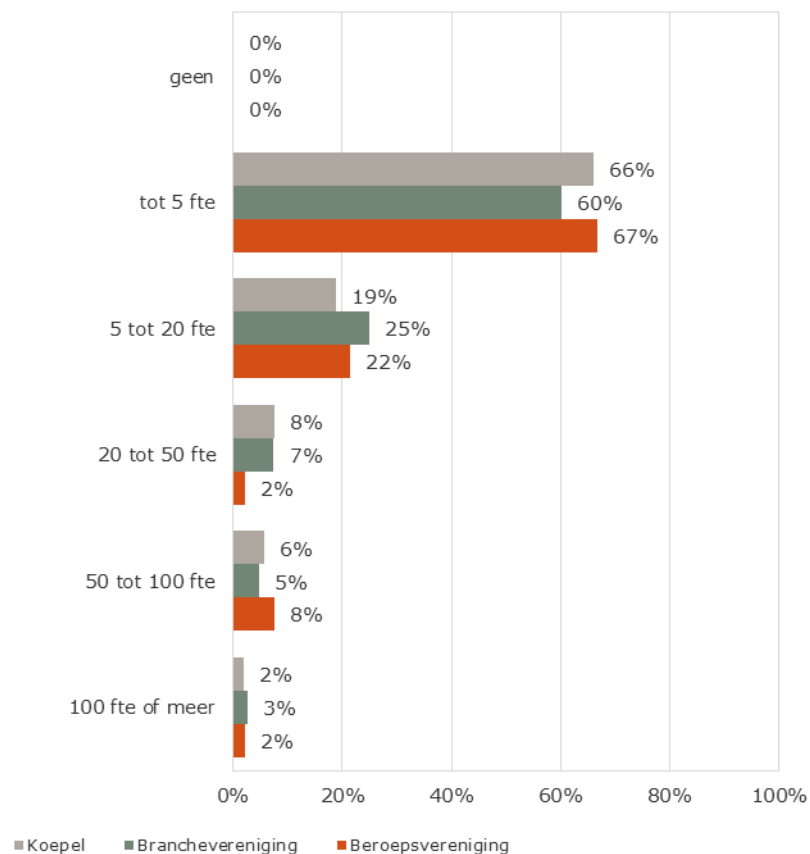
Bron: Panteia

Prettige bestuursvergaderingen bij vrijwilligersverenigingen worden met name gerealiseerd door duidelijke rollen en taakverdelingen te maken en door afspraken goed na te komen.

Overige manieren die vrijwilligersverenigingen noemen om de vergaderingen goed te laten verlopen, zijn het belang van een gezellige sfeer door ook een grapje tussendoor te maken, de vergadering luchtig te houden en informeel te vergaderen. Daarnaast wijzen zij op het belang van een goede voorbereiding en structuur in de vergadering. Tenslotte wijzen verenigingen op het belang van de betrokkenheid bij en het hart voor de vereniging.

figuur 27 Hoeveel betaalde krachten werkten per 31 december 2020 op contractbasis voor uw vereniging?

Bron: Panteia

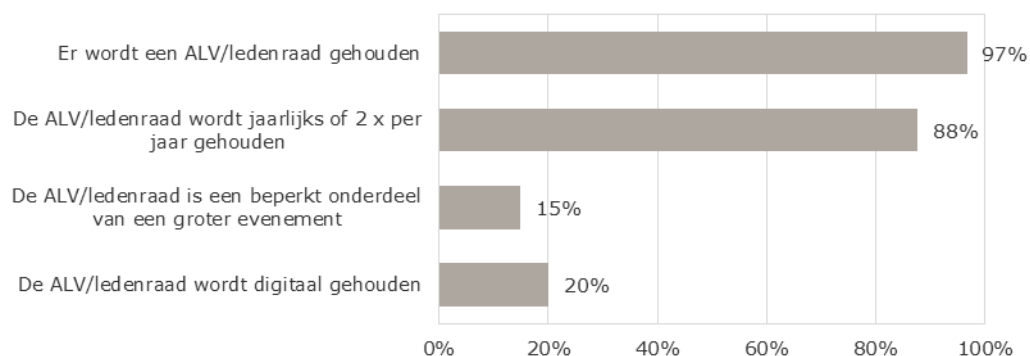
Veruit de meeste koepels, branche en beroepsverenigingen hebben maximaal 5 fte in dienst van de verenigingen werken. Er zijn maar enkele verenigingen met meer dan 100 fte in dienst.

5 Leden en vereniging

Het volgende onderwerp is de inbreng van de leden in de vereniging. Hoe is deze formeel of informeel geregeld?

figuur 28 Welke stelling(en) met betrekking tot de algemene ledenvergadering (ALV) zijn op uw vergadering van toepassing? - vrijwilligersverenigingen

Bron: Panteia

Bijna alle vrijwilligersverenigingen houden een ALV of ledenraad. 88% doet dit jaarlijks of twee keer per jaar. 20% organiseert de ALV of ledenraad digitaal.

Bij regionale/nationale/internationale verenigingen is de ALV of ledenraad vaker een beperkt onderdeel van een groter evenement of wordt deze digitaal gehouden dan bij lokale verenigingen.

figuur 29 Hoe is de opkomst bij de ALV/ledenraad sinds corona haar intrede deed? - vrijwilligersverenigingen

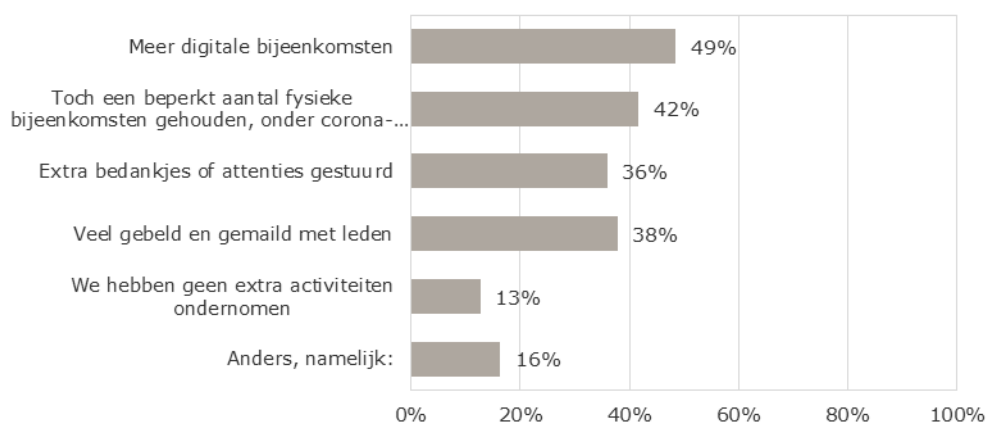
Bron: Panteia

Veel respondenten weten niet of de opkomst bij de ALV hoger of lager is dan daarvoor. Als ze het wel weten, dan is deze vaker lager dan hoger.

Lokale verenigingen hebben sinds corona vaker te maken met een teruglopende opkomst bij ALV of ledenraad dan de regionale/nationale/internationale verenigingen.

figuur 30 In de afgelopen coronaperiode kan het een extra uitdaging zijn geweest om contact te houden met de leden, wat heeft u gedaan om het contact goed te houden? - vrijwilligersverenigingen

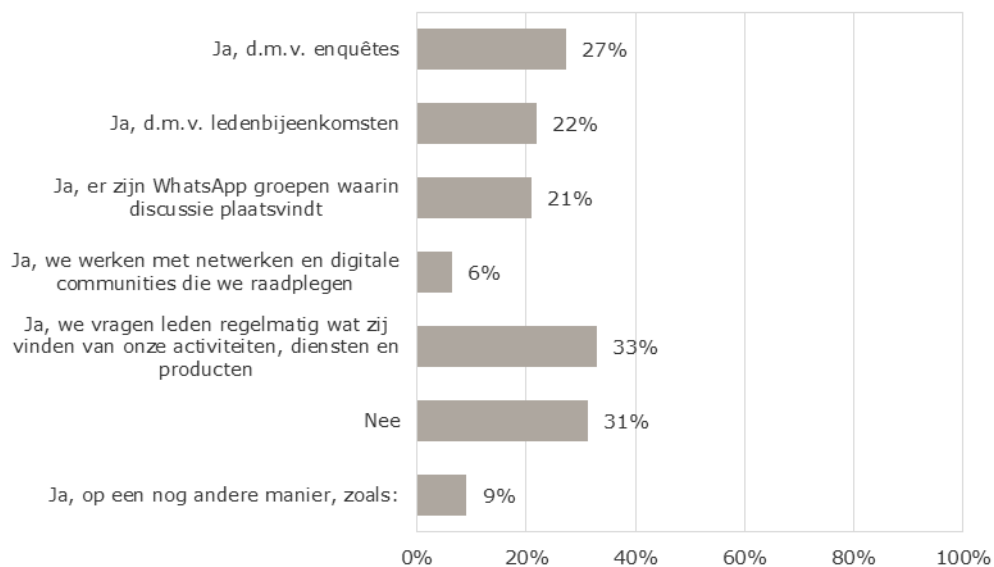
Bron: Panteia

De vrijwilligersverenigingen hebben het contact met hun leden tijdens corona geprobeerd te behouden door meer digitale bijeenkomsten te organiseren (49%), toch fysieke bijeenkomsten te organiseren (42%), maar ook door attenties op te sturen (36%) of te bellen en mailen met leden (38%). Het sturen van extra bedankjes of attenties werd bij lokale verenigingen vaker gedaan dan bij regionale/nationale/internationale verenigingen.

Onder 'anders, namelijk' benoemen vrijwilligersverenigingen vooral dat zij interactie hebben gehad met hun leden via sociale media (bijvoorbeeld spelletjes of andere activiteiten) en dat zij meer nieuwsbrieven of updates hebben verstuurd vanuit de vereniging.

figuur 31 Doet uw vereniging ook aan ledenraadpleging - naast de officiële vergaderingen zoals de ALV/ledenraad en bestuursvergaderingen? - vrijwilligersverenigingen

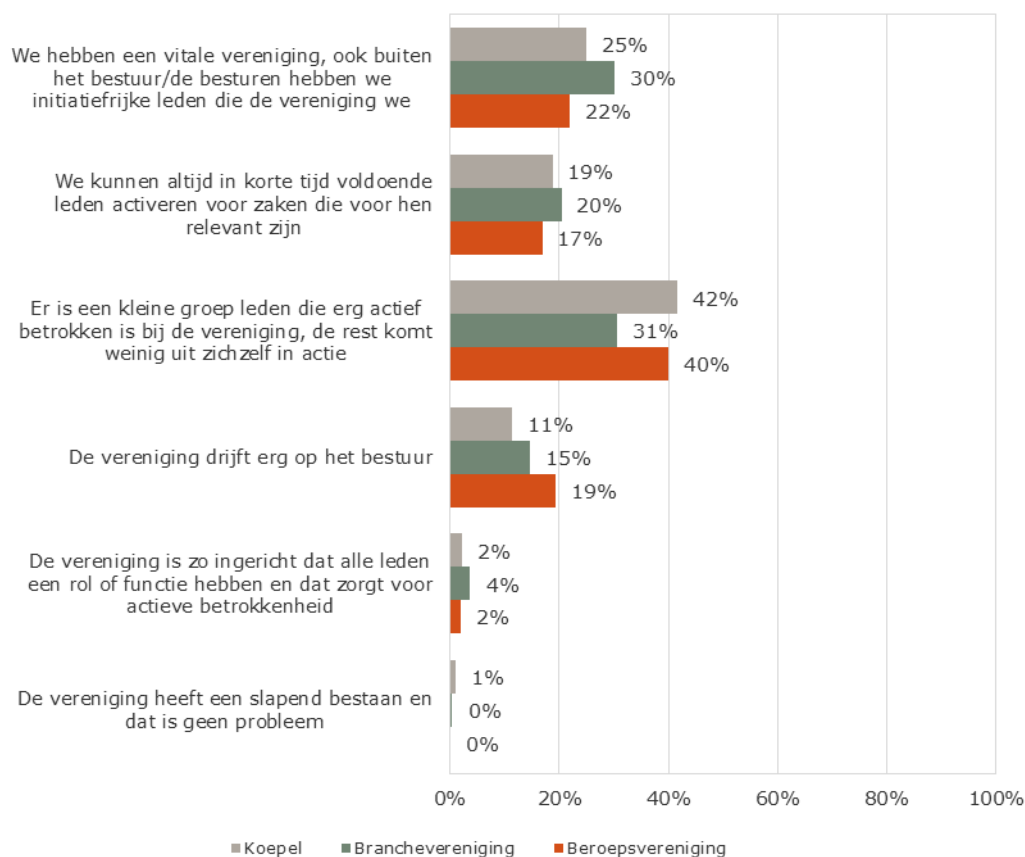
Bron: Panteia

31% van de vrijwilligersverenigingen vraagt naast de officiële vergaderingen niet om de mening van hun leden. 33% doet dat wel regelmatig. 27% zegt dat zij soms enquêtes uitsturen, maar 22% vraagt ook naar de mening van leden bij ledenbijeenkomsten.

Vrijwilligersverenigingen die aangeven ook op een andere manier aan ledenraadpleging te doen, benoemen vooral een inloopspreekuur, ideeënbox of het tussendoor spreken van de leden. Daarnaast gooien zij dingen ook wel eens 'in de groep', waarna iedereen daarop kan reageren. Naast deze meer informele vormen van ledenraadpleging, maken sommige verenigingen ook gebruik van evaluaties van activiteiten of impactmetingen.

figuur 32 Welke van onderstaande stellingen omschrijft het beste de mate waarin leden actief zijn binnen uw vereniging?

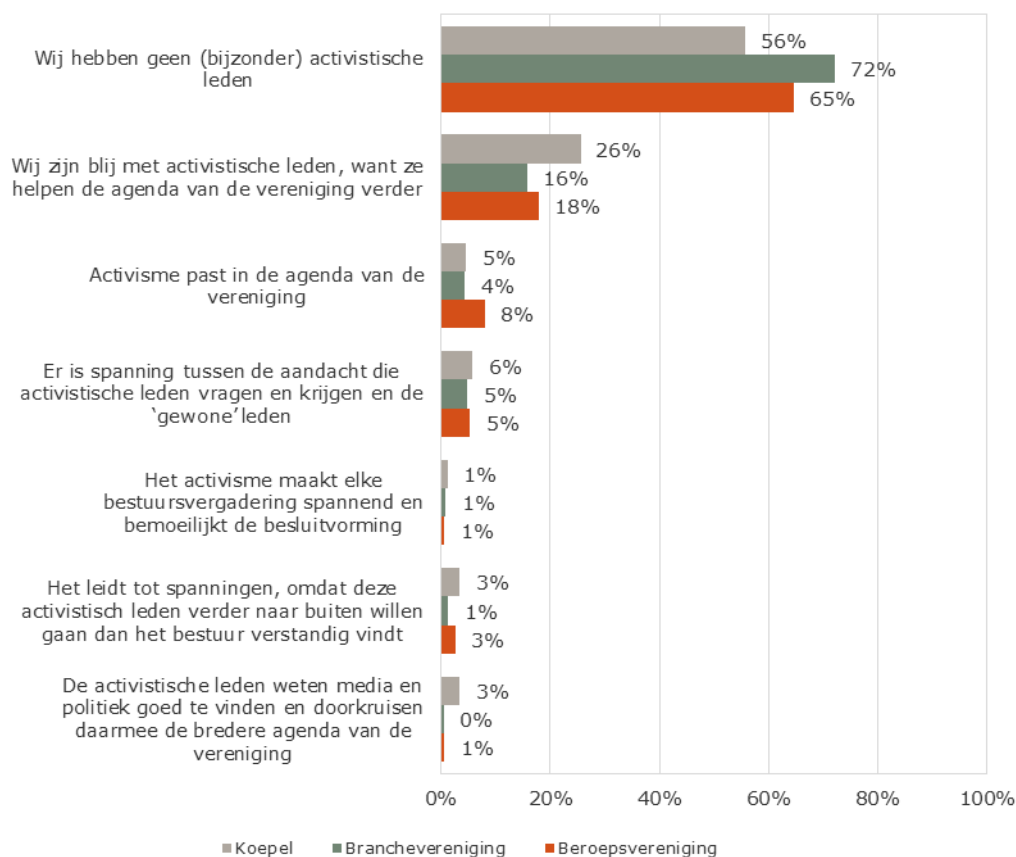
Bron: Panteia

Bij alle typen koepels, branche en beroepsverenigingen wordt het vaakst gezegd dat er een kleine groep leden is die erg actief betrokken is en dat de rest niet uit zichzelf in actie komt. Toch is bij de brancheverenigingen ook 30% van mening dat hun vereniging vitaal is en dat er ook buiten het bestuur initiatiefrijke leden zijn. Bij de koepels en beroepsverenigingen wordt dit antwoord door ongeveer een kwart van de verenigingen gekozen.

Bij de koepels, branche en beroepsverenigingen die aan hebben gegeven dat er buiten het bestuur ook initiatiefrijke leden zijn, is doorgevraagd naar welke initiatieven deze leden dan organiseren. Koepels, branche en beroepsverenigingen geven aan dat zij vaak een bijeenkomst, excursie of workshop organiseren. Daarnaast wijzen deze leden vaak op het meedoen aan innovatie, nieuwe business modellen of het sponsoren van innovatieve initiatieven.

figuur 33 Welke van onderstaande stellingen omschrijft het beste de relatie tussen de activistische leden en de vereniging?

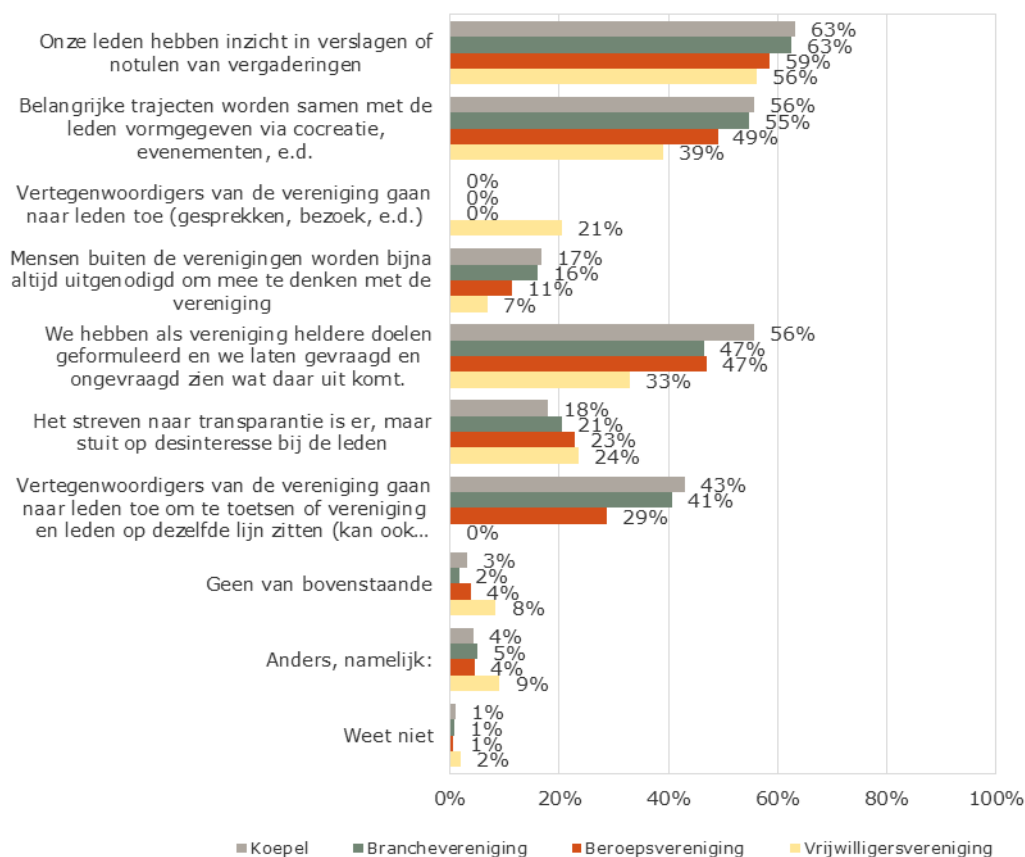
Bron: Panteia

Veruit de meeste verenigingen maken geen melding van bijzonder activistische leden. Degenen die dat wel hebben, maken dankbaar gebruik van de inbreng van deze leden. Met name bij de koepels lijkt dit het geval te zijn.

Voorbeelden van een goed samenspel tussen activistische leden en het bestuur hebben vooral betrekking op scherp houden van het bestuur. Daarnaast wordt ook met activistische leden samengewerkt doordat de leden zelf de media opzoeken of op de beurs gaan staan om informatie te geven over de vereniging, met toestemming van het bestuur. Ook zijn activistische leden in de gelegenheid om nieuwe agendapunten te agenderen, waar het bestuur misschien nog niet aan had gedacht. Dit versterkt de vereniging in zijn geheel.

figuur 34 Welke van onderstaande stellingen met betrekking tot transparantie naar de leden omschrijft de situatie van uw vereniging?

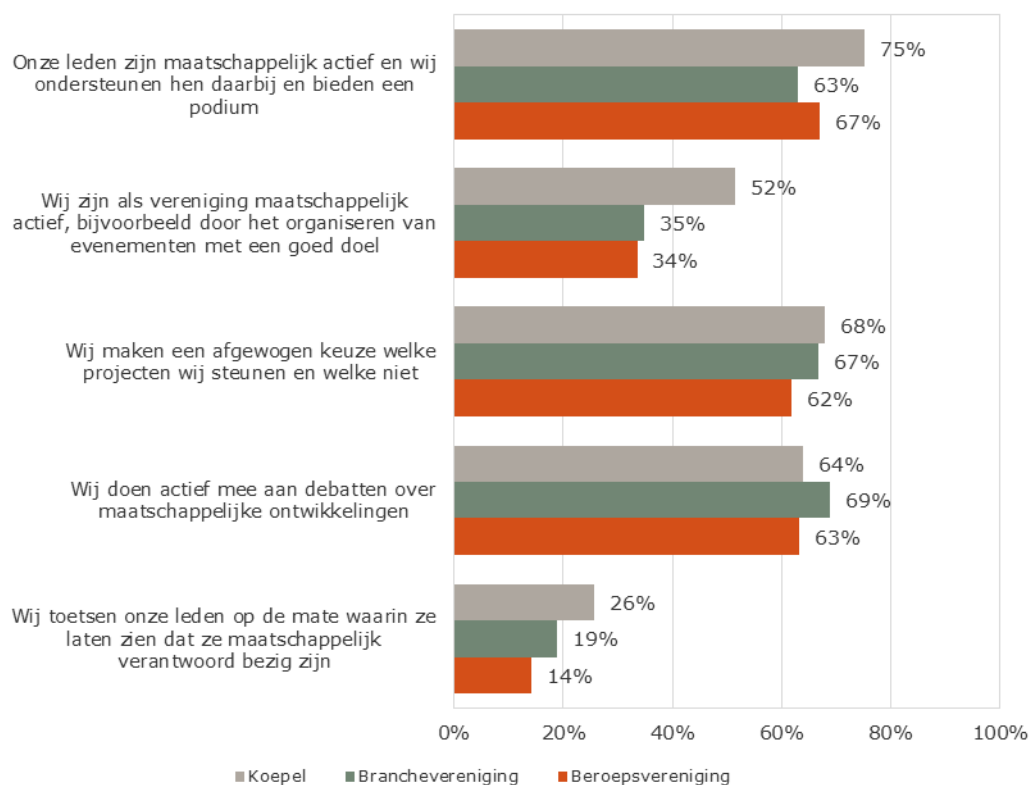
Bron: Panteia

De transparantie van het bestuur richting de leden is wisselend geregeld. Leden hebben bij de meeste verenigingen inzage in notulen en verslagen. Ook worden leden bij de meeste vereniging betrokken bij belangrijke trajecten. Verder zien we bij de koepels en brancheverenigingen regelmatig dat vertegenwoordigers van de vereniging de leden opzoeken om te toetsen of ze op dezelfde lijn zitten.

Bij 'anders, namelijk' wordt zowel bij de vrijwilligersverenigingen als bij de koepels, branche en beroepsverenigingen genoemd dat verenigingen een aantal keer per jaar een fysieke bijeenkomst houden om algemene zaken met betrekking tot de vereniging te bespreken. Ook werken verenigingen met een nieuwsbrief of sturen zij updates bij belangrijke veranderingen. Enkele verenigingen starten hele trajecten richting de leden. Soms krijgen die vorm op basis van een communicatieplan.

figuur 35 Welke stelling(en) met betrekking tot onze bijdrage aan de maatschappij zijn op uw vereniging van toepassing?

Bron: Panteia

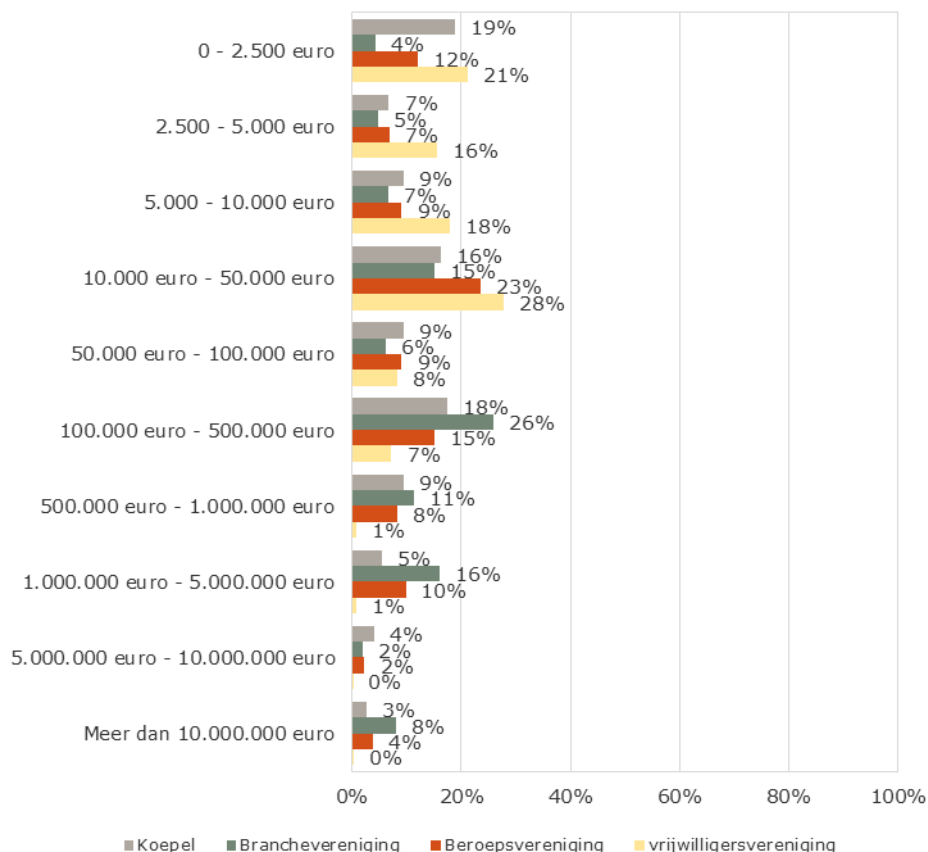
Ongeveer twee derde van de koepels, branche en beroepsverenigingen doet actief mee aan debatten over maatschappelijke ontwikkelingen en maken een afgewogen keuze welke projecten ze steunen en welke niet. Driekwart van de koepels zegt dat hun leden maatschappelijk actief zijn en dat zij hen daarbij ondersteunen. Bij de branche- en beroepsorganisaties is dat respectievelijk 63 en 67%.

6 Financiën

Belangrijk zijn natuurlijk de financiën van de vereniging. Ook hierover hebben we een aantal vragen gesteld in de vragenlijst.

figuur 36 Kunt u een schatting maken van de inkomsten van uw vereniging in 2020?

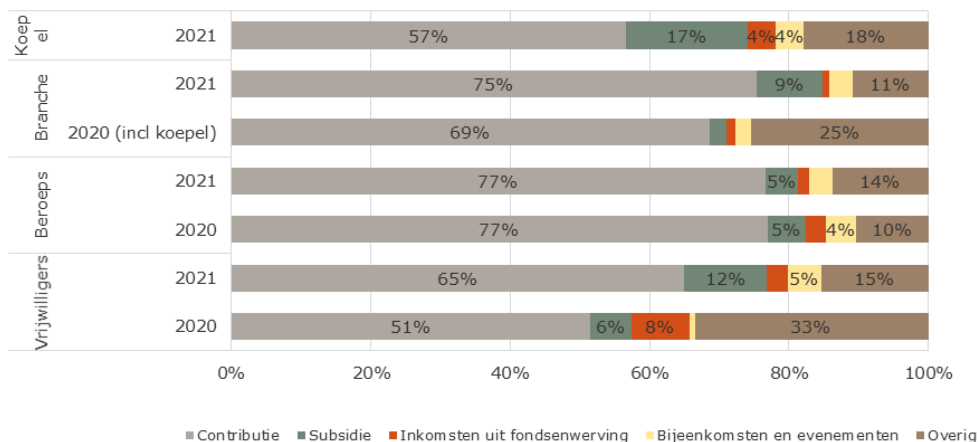
Bron: Panteia

Dit onderdeel van de vragenlijst startte met de vraag naar de inkomsten van de verenigingen. Ongeveer een kwart van de vrijwilligersverenigingen heeft tussen de 10.000 en 50.000 euro aan inkomsten. Bijna de helft van de vrijwilligersverenigingen heeft minder dan 10.000 euro te besteden. Brancheverenigingen hebben het vaakst tussen 100.000 en 500.000 euro aan inkomsten. Toch is dit ook de groep die het meest voorkomt bij de allerhoogste inkomens. 8% van de brancheverenigingen heeft zelfs meer dan 10 miljoen aan inkomsten.

Een kwart van de koepels heeft minder dan 5.000 euro inkomsten per jaar. De beroepsverenigingen hebben over het algemeen een budget van minder dan 50.000 euro per jaar te besteden.

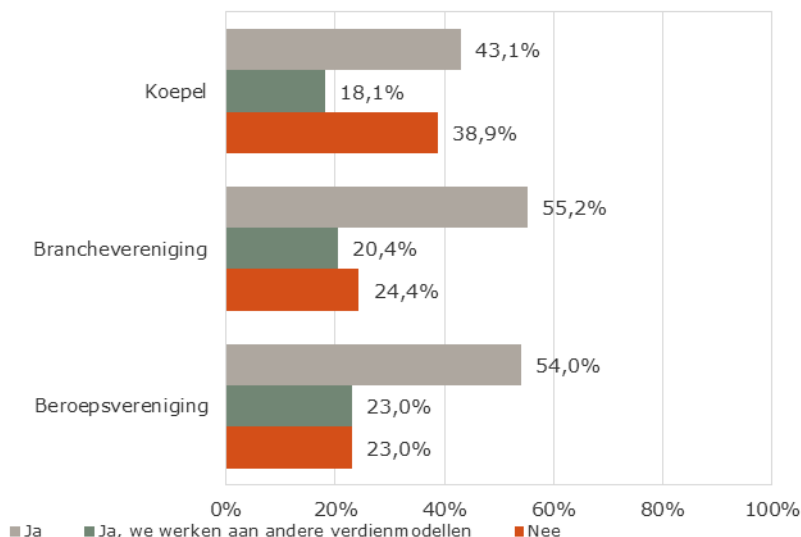
figuur 37 Kunt u een inschatting maken van de verdeling van de inkomsten in procenten in 2020?

Bron: Panteia

De verdeling van de inkomsten van beroepsverenigingen is nagenoeg onveranderd ten opzichte van 2020. De vrijwilligersverenigingen lijken veel meer afhankelijk geworden van contributie en subsidie. Dat zal mogelijk veroorzaakt worden doordat zij in 2021 geen evenementen konden organiseren en geen barinkomsten hadden.

figuur 38 Is deze verdeling van inkomsten ook het gewenste plaatje voor de toekomst?

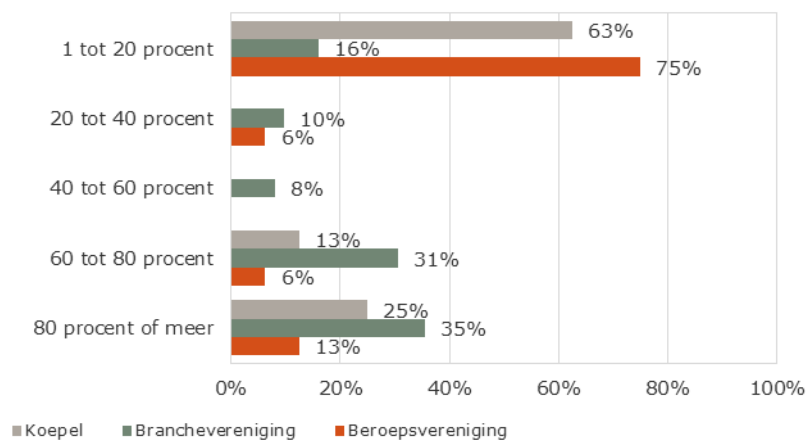

Bron: Panteia

Branche- en beroepsverenigingen zijn het vaakst tevreden met de verdeling van de inkomsten over de verschillende bronnen, ook meer dan de helft van de beroepsverenigingen is hierover tevreden. Toch is de meerderheid van de verenigingen die niet tevreden zijn, niet aan het werk om andere verdienmodellen te ontwerpen.

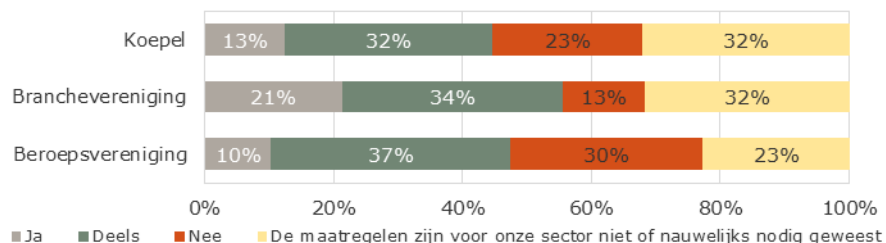
figuur 39 U heeft aangegeven wat de totale omzet is van uw leden in miljoenen euro's. Hoeveel procent is dit van de omzet in de gehele branche of beroepsgroep?

Bron: Panteia

75% van de beroepsverenigingen zegt dat hun leden tezamen minder dan 20% van de omzet in de beroepsgroep vertegenwoordigen. Ook twee derde van de koepels zegt dit. Bij 66% van de brancheverenigingen vertegenwoordigen de leden meer dan 60% van de branche.

figuur 40 Hebben de steunmaatregelen van de overheid uw leden door de coronacrisis geholpen?

Bron: Panteia

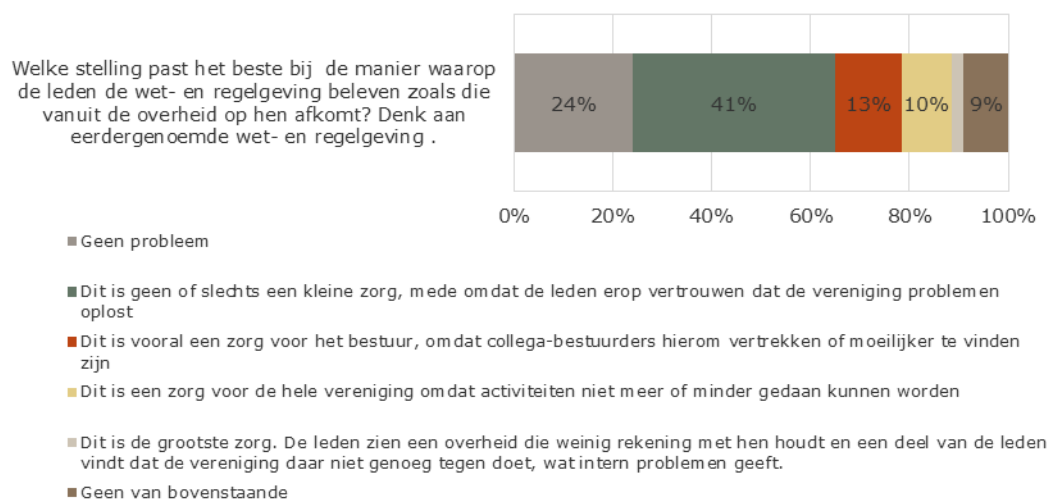
Een op de vijf brancheverenigingen zegt dat de steunmaatregelen van de overheid de leden door de coronacrisis hebben geholpen. Bij beroepsverenigingen is dit 1 op de tien verenigingen. Voor ongeveer een derde van de verenigingen zijn de steunmaatregelen niet nodig geweest.

7 Wet- en regelgeving

Verenigingen en hun leden moeten zich houden aan de geldende wet- en regelgeving. In de vragenlijst hebben we gevraagd wat de verenigingen hiervan vinden en in hoeverre het lukt om hier helemaal aan te voldoen. In dit hoofdstuk zijn hiervan de resultaten te vinden.

figuur 41 Welke stelling past het beste bij de manier waarop de leden de wet- en regelgeving beleven zoals die vanuit de overheid op hen afkomt? - vrijwilligersverenigingen

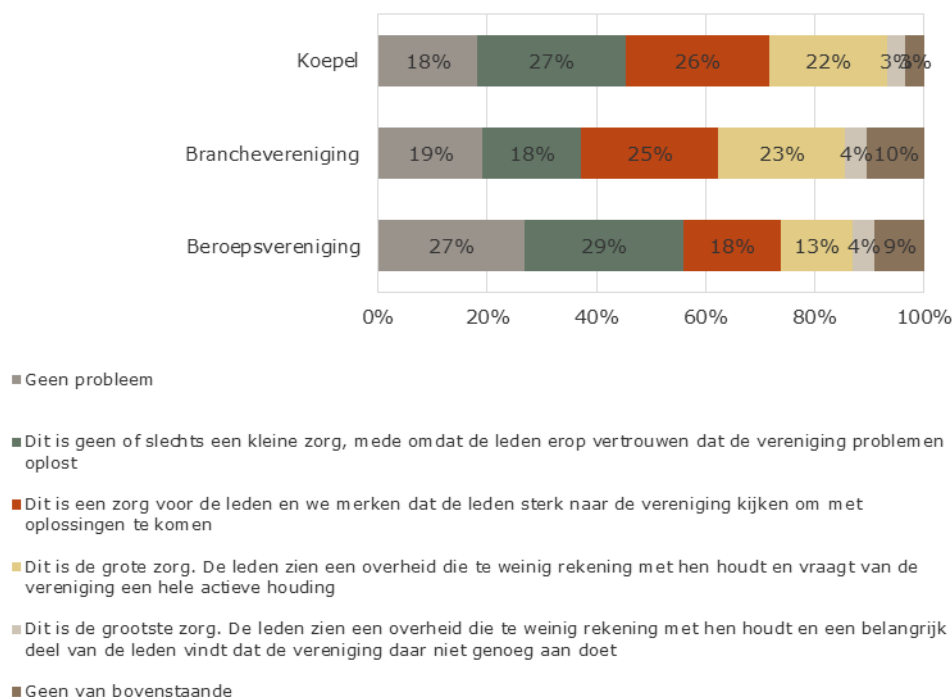

Bron: Panteia

De vrijwilligersverenigingen ervaren nauwelijks dat leden problemen hebben met de wet- en regelgeving vanuit de overheid. Deels omdat de leden erop vertrouwen dat de vereniging de problemen oplost.

figuur 42 Welke stelling past het beste bij de manier waarop de leden de wet- en regelgeving beleven zoals die vanuit de overheid op hen afkomt?

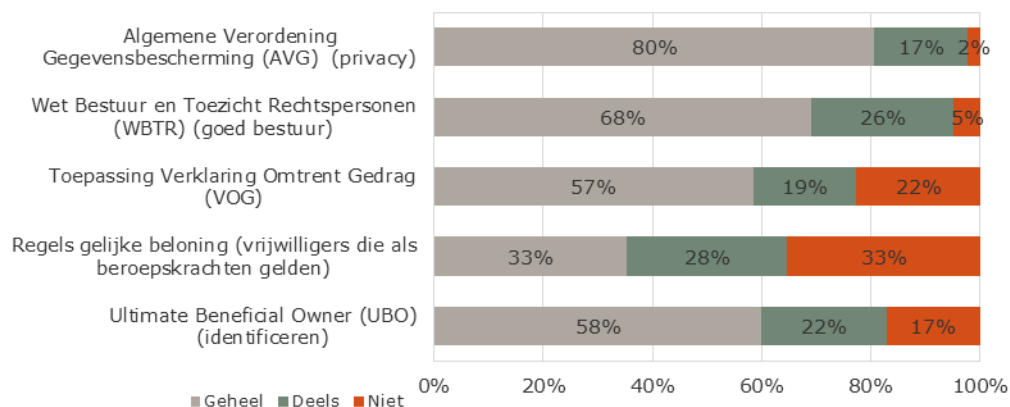
Bron: Panteia

Bij de koepels, branche en beroepsverenigingen is dezelfde vraag, met wat andere antwoord categorieën voorgelegd. Het blijkt dat de beroepsvereniging de wetgeving het vaakst als 'geen probleem' betitelt. De brancheverenigingen vinden de wet- en regelgeving het vaakst een grote of de grootste zorg.

Koepels, branche en beroepsverenigingen konden hun antwoord op deze vraag verder toelichten. Deze lopen zeer uiteen. Soms is de koepels, branche en beroepsvereniging degene die de leden helpt met wet- en regelgeving zoals deze op hen afkomt en deze voor hen 'vertaalt' naar de praktijk. Maar in sommige gevallen is de vereniging zelf degene die de regels oplegt aan haar leden. In dat geval heeft de vereniging een hele andere rol in het kader van wet- en regelgeving. Door een deel van de koepels, branche en beroepsverenigingen wordt de wetgeving en de regels tijdens de coronapandemie benoemd als heikel punt, waar de leden niet blij mee waren en/of niet van op de hoogte waren.

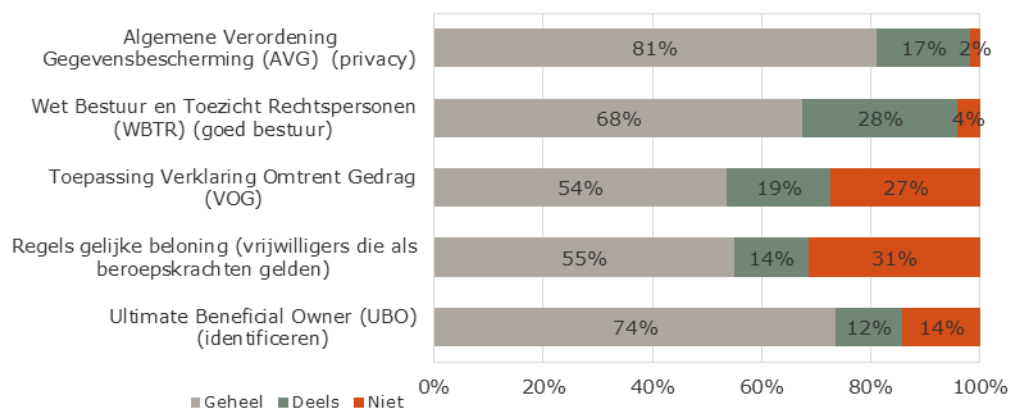
figuur 43 In hoeverre voldoet uw vereniging aan de volgende wet- en regelgeving? - koepels

Bron: Panteia

De koepels voldoen grotendeels aan de AVG, de WBTR, de UBO en de VOG. De regels omtrent gelijke beloning is heel wisselend geregeld binnen de koepels.

figuur 44 In hoeverre voldoet uw vereniging aan de volgende wet- en regelgeving? - brancheverenigingen

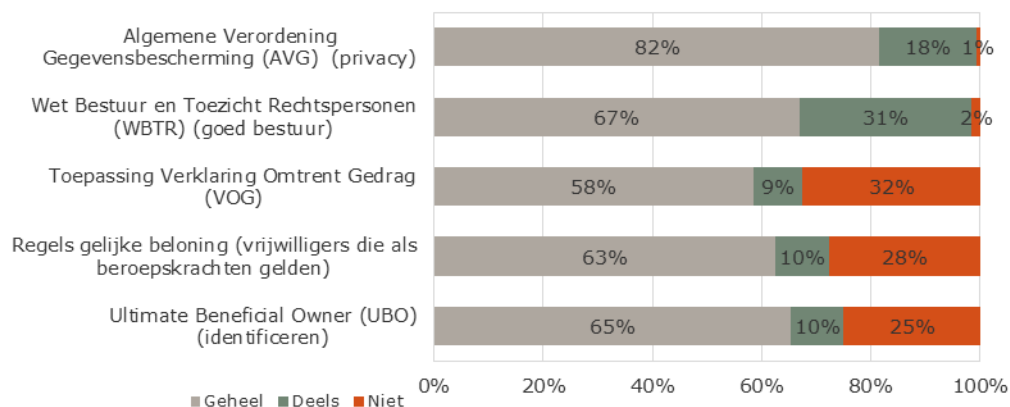

Bron: Panteia

81% van de brancheorganisaties voldoen aan de regels omtrent AVG. 74% voldoet geheel aan de UBO. Ook voldoet meer dan de helft volledig aan WBTR, VOG en de regels omtrent gelijke beloning.

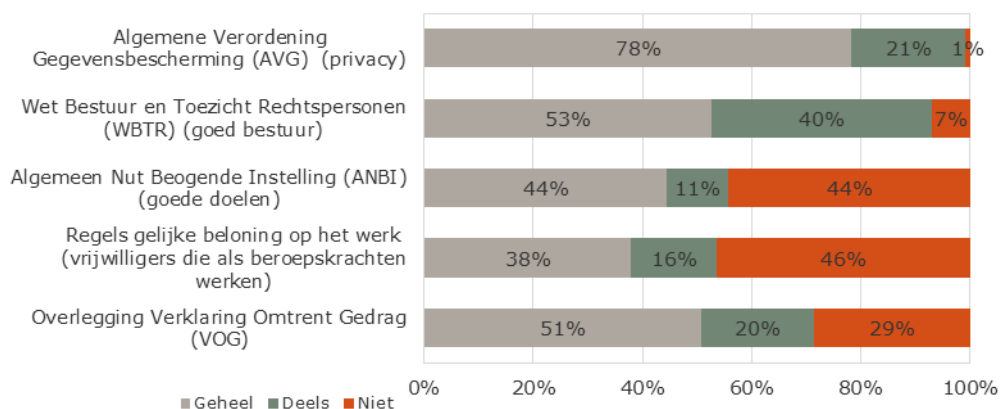
figuur 45 In hoeverre voldoet uw vereniging aan de volgende wet- en regelgeving? - beroepsverenigingen

Bron: Panteia

Ook de meeste beroepsverenigingen voldoen aan de AVG. Ook de WBTR is bij twee derde geregeld en nog eens bij 31% deels.

figuur 46 In hoeverre voldoet uw vereniging aan de volgende wet- en regelgeving? (vrijwilligers)

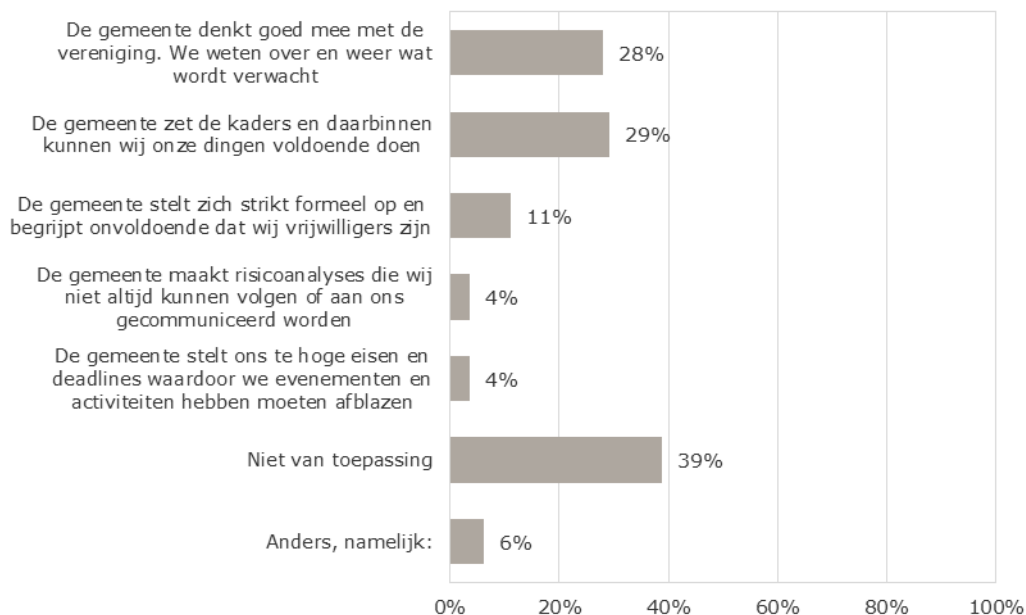

Bron: Panteia

Ook bij bijna 80% van de vrijwilligersverenigingen is de AVG op orde. Iets meer dan de helft voldoet aan de WBTR en VOG. De ANBI en regels gelijke beloning lijken bij beduidend minder vrijwilligersverenigingen nageleefd te worden.

figuur 47 Wat is vanuit de vereniging uw ervaring met lokale wet- en regelgeving en de handhaving hiervan?

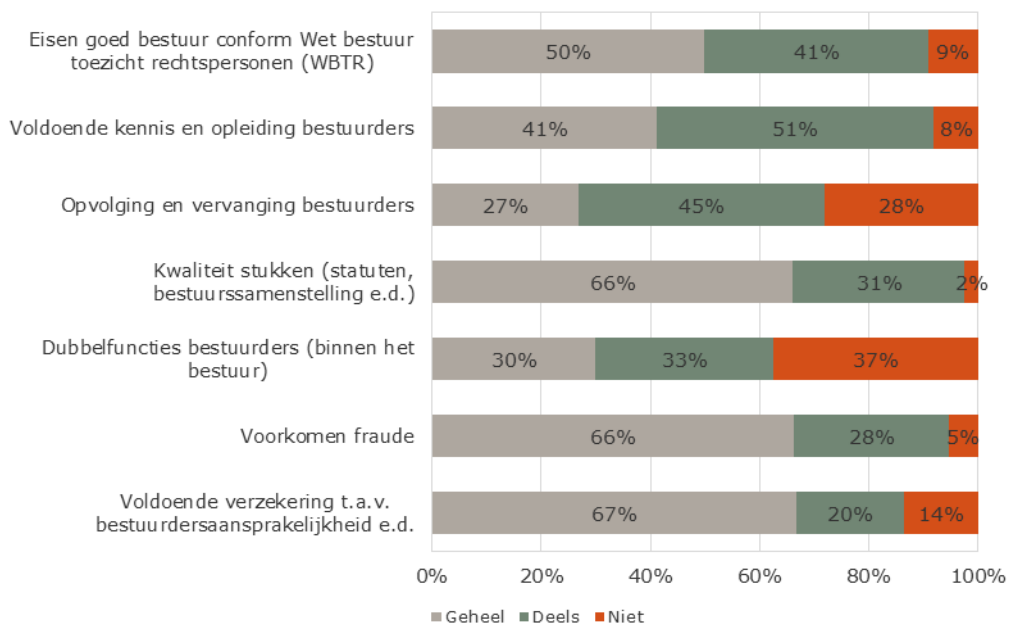
Bron: Panteia

Als vrijwilligersverenigingen met lokale wet- en regelgeving te maken hebben, dan lijkt dat over het algemeen goed te gaan. 28% zegt dat de gemeente goed meedenkt. Nog eens 29% zegt dat de gemeente kaders stelt waarbinnen de verenigingen hun eigen zaken regelen.

Onder 'anders, namelijk' geven vrijwilligersverenigingen zeer uiteenlopende antwoorden. Een deel van de verenigingen heeft nooit contact met de gemeente. Een deel van de verenigingen geeft aan dat de gemeente goed meedenkt. Andere verenigingen wijzen op negatieve ervaringen met de gemeente en voelen zich niet serieus genomen. Tenslotte komt de huisvestingsproblematiek van verenigingen naar voren, ofwel omdat de gemeente de verhuurder is van de accommodatie ofwel omdat de gemeente naar oordeel van de vereniging niet genoeg haar best doet om passende accommodatie te vinden.

figuur 48 In hoeverre zijn of worden de volgende risico's afgedekt binnen uw vereniging? - vrijwilligersverenigingen

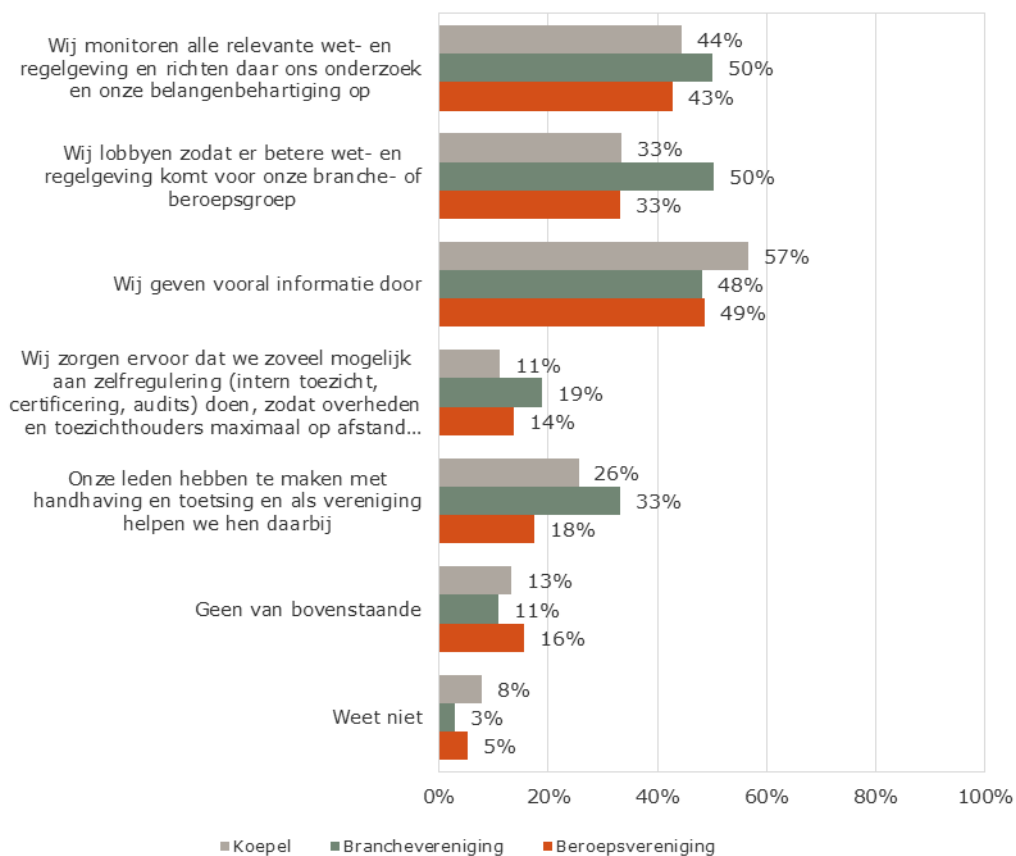
Bron: Panteia

Zaken die het minst goed zijn afgedekt bij vrijwilligersverenigingen zijn de dubbel functies van bestuurders en de opvolging en vervanging van bestuurders. Dit is mede verklaarbaar uit de eerdere gegevens over de toegenomen druk op bestuurders en de moeite om nieuwe bestuurders te vinden.

Men heeft het meest vertrouwen in het afdekken van de risico's met betrekking tot de WBTR en het voorkomen van fraude.

figuur 49 Hoe gaat de vereniging om met de wet- en regelgeving die het werk van de leden raakt?

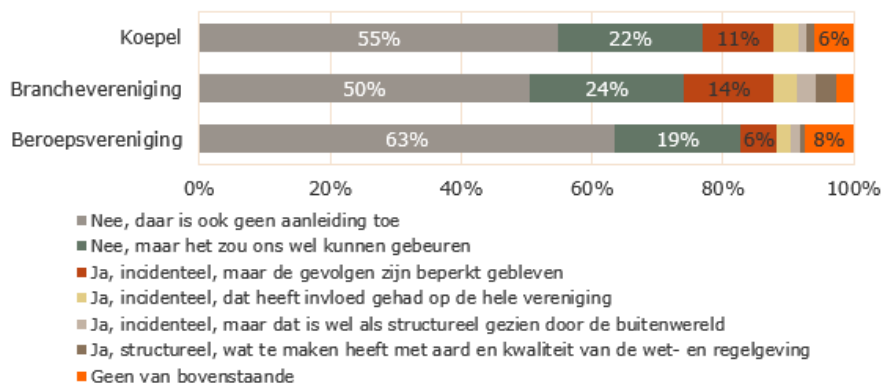

Bron: Panteia

De helft van de brancheverenigingen monitort de wet- en regelgeving zodat zij hun onderzoek en belangenbehartiging hierop kunnen richten. Ook lobbyt de helft van deze verenigingen zodat er betere wet- en regelgeving voor hun branche komt. Koepels en beroepsverenigingen spelen met name de belangrijkste informatie door.

figuur 50 Heeft u te maken gehad met overtredingen van overheidswet- en regelgeving door leden, waarmee zij de aandacht van politiek en media hebben gekregen?

Bron: Panteia

Brancheverenigingen hebben het meest te maken met overtredingen van wet- en regelgeving door leden. Toch blijft dit beperkt. Driekwart heeft hier (nog) niet mee te maken gehad.

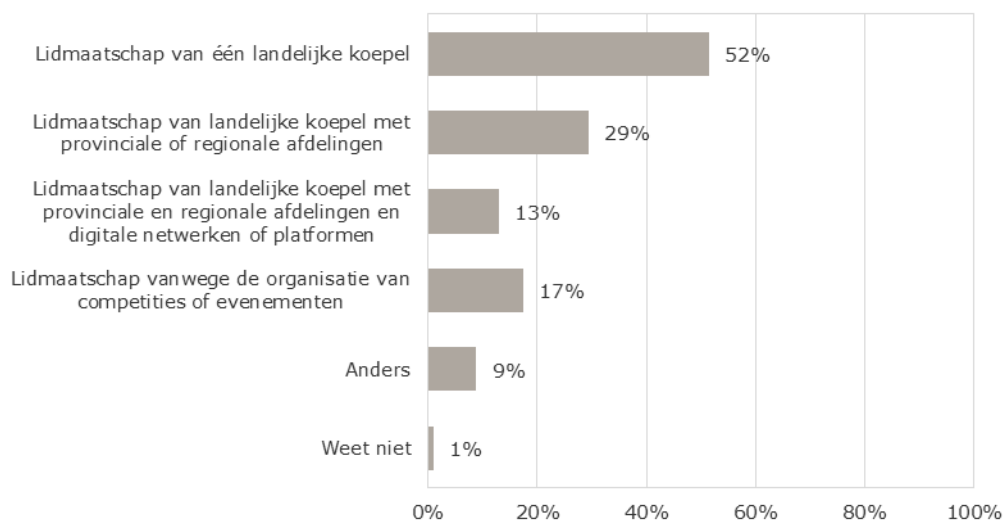
Verenigingen die te maken hebben gehad met overtredingen van leden, is gevraagd hoe de vereniging succesvol is omgegaan met deze kwetsbaarheid. Verenigingen geven aan dat het vooral gaat om een schending van integriteit, bijvoorbeeld door grensoverschrijdend gedrag zoals discriminatie of seksueel grensoverschrijdend gedrag (met name in de sport). Ook algemene misdrijvingen door leden worden genoemd. Een deel van de verenigingen heeft een officiële melding gedaan, inclusief meldingen van fraude.

8 Koepel

67% van de vrijwilligersverenigingen is aangesloten bij een koepel, federatie of vergelijkbaar netwerk.

figuur 51 Welke vorm heeft deze koepel of dit netwerk? - vrijwilligersverenigingen

Bron: Panteia

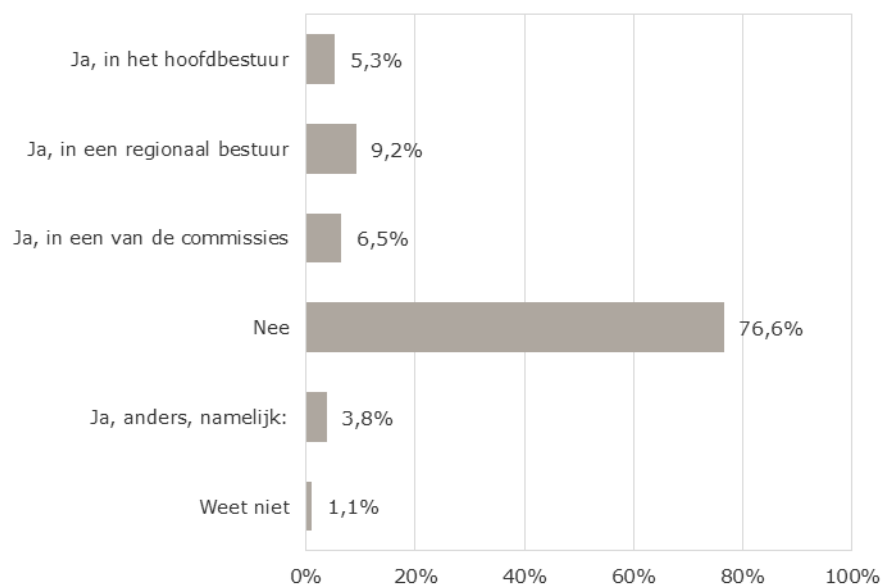
Bij 52% van de vrijwilligersverenigingen die lid is van een netwerk, is er één landelijke koepel waarvan zij lid zijn. 29% is lid van een landelijke koepel met provinciale of regionale afdelingen.

Regionale/nationale/internationale verenigingen zijn vaker aangesloten bij een landelijke koepel en minder vaak bij een landelijke koepel met provinciale of regionale afdelingen dan lokale verenigingen.

Een deel van de verenigingen geeft onder 'anders' aan dat zij een nationale ledenraad bijwonen.

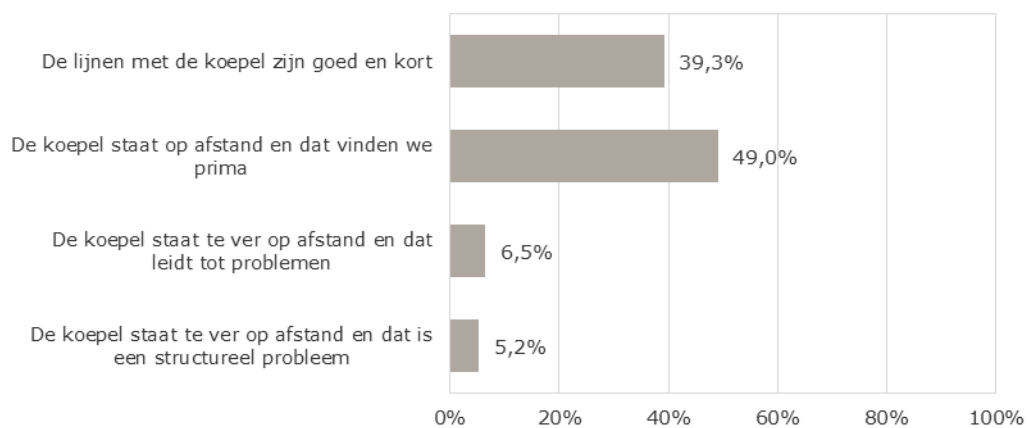
figuur 52 Is de eigen vereniging vertegenwoordigd in het bestuur van de koepel? - vrijwilligersverenigingen

Bron: Panteia

Ruim driekwart van de verenigingen zijn zelf niet vertegenwoordigd in het bestuur van de koepel. Ruim 9% is wel vertegenwoordigd in een regionaal bestuur.

figuur 53 Hoe ziet u als aangesloten vereniging de verhouding met de koepel? - vrijwilligersverenigingen

Bron: Panteia

De verhoudingen met de koepel zijn over het algemeen goed. 40% noemt de lijnen kort en goed, 49% zegt weliswaar dat de koepel op afstand staat, maar dat ze dat ook prima vinden.

9 Open vragen

Tot slot is aan de verenigingen nog een aantal open vragen gesteld die dieper ingaat op de belevingswereld van verenigingen.

Stel u mag Nederland verenigingsland helemaal opnieuw opbouwen, alles kan en mag. Hoe ziet het er in uw beeld dan uit?

In de gegeven antwoorden wijzen verenigingen vooral op minder bureaucratie en in het bijzonder minder wet- en regelgeving. Daarnaast willen zij dat er structureel meer geld naar verenigingen gaat, in het specifiek bij wetswijzigingen die tot kosten leiden. Verder dat vrijwilligers meer gewaardeerd worden en er beter naar hen geluisterd wordt. Ook wijzigingen in de structuur van de vereniging worden benoemd; zo is er behoefte aan combi-verenigingen zodat de besturen van de verenigingen een professionaliseringsslag kunnen maken. Een deel van de verenigingen geeft aan meer binding onderling te willen evenals een structuur die regionaal georiënteerd is. Het is goed om te benoemen dat een deel van de verenigingen aangeeft dat het verenigingsland nu goed is zoals het is en dat er geen ingrijpende wijzigingen nodig zijn.

Waar bent u trots op bij uw vereniging?

De redenen waarom de vereniging trots is lopen zeer uiteen. Bij de koepels, branche en beroepsverenigingen worden vooral de betrokkenheid van de leden, de maatschappelijke impact, de relevantie voor het vakgebied en de behaalde successen benoemd. Ook benoemen zij de (kennis)positie van de vereniging. Enkele citaten van verenigingen illustreren deze trots:

"We zetten ons vakgebied op de kaart en zijn een vraagbaak voor collega's"

"Dat de leden concurrenten zijn van elkaar maar zich toch onder één dak thuis voelen en verbonden zijn"

Bij de vrijwilligersverenigingen komt de trots op de vereniging vooral voort uit de samenwerking en het onderlinge contact. Ook wijzen zij op de aandacht die men voor elkaar heeft. Vooral de term 'saamhorigheid' komt bij een groot deel van de verenigingen naar voren. Ook wordt benoemd dat men ontzettend trots is dat de vereniging ondanks corona toch overeind is gebleven:

"Het gevoel van familie en saamhorigheid"

"Inzet van enthousiaste vrijwilligers"

"Nieuwe ideeën en de creativiteit van de leden"

"Dat wij elkaar als een familie zien".

Waar ligt u wakker van als het gaat over uw vereniging?

Zowel de respondenten van koepels, branche en beroepsverenigingen als die van vrijwilligersverenigingen maken zich vooral zorgen over het aantal leden, de

verjonging van het ledenbestand, de (des)interesse van de leden en de aanwas van nieuwe bestuursleden. Ook geven zij aan dat zij zich zorgen maken over het herstel na afloop van corona. Koepels, branche en beroepsverenigingen noemen daarnaast het beleid van externe partijen, waaronder het gemeentelijk beleid.

Vrijwilligersverenigingen liggen wakker van het aanbod van vrijwilligers. Een heel aantal verenigingen zegt echter nergens wakker van te liggen: "*Niets hoor, ik slaap heerlijk!*".

Heeft uw vereniging iets bijzonders gedaan wat u graag wilt delen met andere verenigingen, zodat zij daar ook lessen uit kunnen trekken?

Hieronder staan enkele citaten die worden benoemd door de verenigingen:

"Samenwerking met andere verenigingen om kennis en ervaring te delen"

"Organiseren van ledenwervingsactiviteiten"

"Online activiteiten, zoals een escape room"

"Online date event"

"Vertrouwenspersonen aangesteld bij een studentenvereniging"

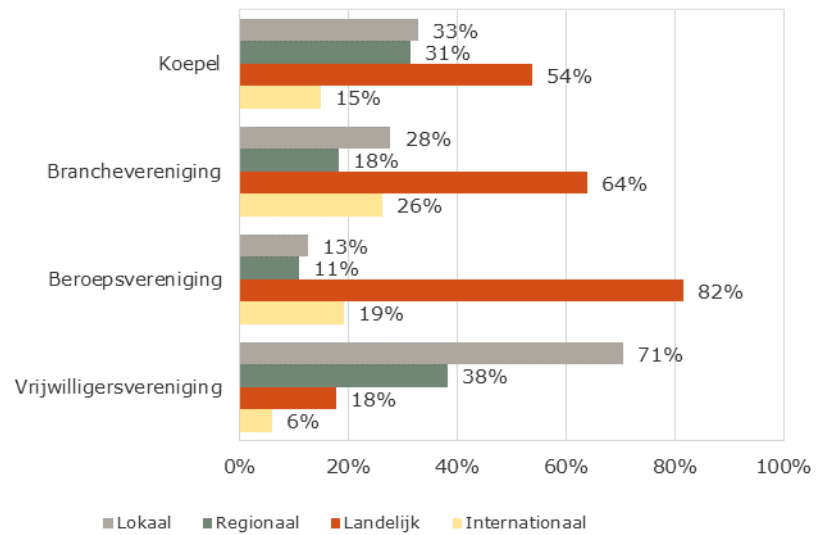
Stel u wordt geïnterviewd door Nieuwsuur of andere media over uw vereniging, wat wilt u dan vooral graag naar voren brengen? Wat moet uw regio of zelfs heel Nederland en indien nodig ook de politiek, nu echt eens weten over uw vereniging?

In hun antwoord op deze vraag wijzen koepels, branche en beroepsverenigingen vooral op hoe professioneel en goed hun leden zijn en wat hun bijdrage is aan de samenleving. Maar daarnaast snijden zij ook maatschappelijke thema's aan, zoals de klimaatcrisis, woningnood, geld voor sport en cultuur, waardering voor vrijwilligers en inclusie. Daarnaast benadrukken veel verenigingen de noodzaak van samenwerking en innovatie in hun sector/branche.

10 Achtergrond deelnemende verenigingen

figuur 54 Op welk niveau is uw vereniging actief?

I Bron: Panteia

De koepels, branche en beroepsverenigingen zijn veelal landelijk actief. Vrijwilligersverenigingen opereren overwegend lokaal.

